

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО

МОЯ МОЛИТВА

Василь Андрійович Симоненко народився 8 січня 1935 року у селі Біївцях Лубенського району Полтавської області.

Закінчив середню школу в селі Тарадинцях, що на Полтавщині; факультет журналістики Київського Університету імені Тараса Шевченка (1952-1957).

Літпрацівник відділу культури «Черкаської Правди», з 1960 — заввідділу пропаганди й агітації «Молоді Черкащини», а після її закриття (I.V.1963) — власкор «Робітничої Газети».

Влітку 1962 року журналіста жорстоко побито в буцегарні транспортної міліції залізничної станції імені Тараса Шевченка. Приводом був ніби й випадковий конфлікт, але сталося це менш ніж за рік по тому, як учасники Клубу творчої молоді «Сучасник», серед яких Алла Горська і Василь Симоненко відкрили місце поховання жертв тоталітаризму в Білівці й заявили про це в Київську міськраду.

Василь Симоненко

МОЯ
МОЛИТВА

Дрогобич • Коло • 2012

УДК 821.161.2
ББК 84(4Укр)-5
С 37

Симоненко В.

С 37 Моя молитва : поезія / упоряд., ред., авт. вступ. ст.
д-р філол. наук, професор А. Ткаченко. – Дрогобич :
Коло, 2012. – 174 с.

ISBN 978-617-642-029-3

До збірки увійшло сто найкращих творів «вितязя молодого української поезії» (О. Гончар), символу українського шістдесятництва – Василя Симоненка. Віршам, поемам, байкам поета притаманна яскрава образність, одухотвореність, афористичність. Для широкого кола читачів.

УДК 821.161.2
ББК 84(4Укр)-5

ISBN 978-966-7996-82-6
(Серія «Сто поезій»)

ISBN 978-617-642-029-3

© Василь Симоненко, спадкоємці, 2012
© Анатолій Ткаченко,
упорядкув., вступна ст., 2012
© Анатолій Ткаченко, Дана Ткаченко,
текстологічне опрацювання, 2012
© Олександр Гейдек, логотип серії, 2009
© Коло, 2012

«ПРИЛИНЬ ДО МЕНЕ, ІДЕАЛЬНА ДУШЕ!..»

Темпи сучасного життя зростають з алгебраїчним прискоренням, нові покоління читачів уже й не можна назвати просто читачами, вони існують у різних віртуальних та медіальних вимірах, вільні у виборі каналів інформації, а їм ще й дуже розумно нав'язується «чуже під лісом», аби не бачили «свого під носом».

Повнокровному сприйняттю поезії Симоненка шкодить і витворений «ювілейними єлеями» та хрестоматіями образ, із якого поволі витискаються живі людські риси при парадному читанні з надривом «Ти знаєш, що ти – людина?..». Молодь, живучи в інших реаліях, не зазнавши того, що зазнали його ровесники, часом не має і колишнього піетету до цієї мужньої лірики, сприймає її як samozрозуміле, а то й не вельми оригінальне ствердження прописних істин. Та знаю, що я людина, то й що?

Відсіюється в хрестоматіях і не вельми досконале з погляду форми, зате зворушливе непідробною щирістю, юною чистотою дихання його душі. Тож раджу молодим починати не з передмови (як це майже завжди й робиться), а, прочитавши стислу біографію на суперобкладинці, перейти до основного: ста найкращих поетичних творів різних родів та жанрів. А тоді, якщо «не зачепить», повертайтеся й сюди. Це допоможе *перечитувати, пере-думувати, спів-чувати, заглиблюватись.*

Він прожив лише 28 років, із них на цілеспрямовану, потужну літературну творчість припадає 10, та й то переважно не вимушено-заробітчанських днів, а невсипущих

ночей радощів і мук дотику до начебто безборонного, а насправді могутнього Слова.

Тож, повернувшись до передмови після прочитання основного корпусу текстів, для доповнення образу автора, що постав у вашій уяві, почнімо занурюватись у ті роки спочатку, мандруючи паралельним шляхом, ще від студентської юності.

У контексті визначення життєвого кредо написано хрестоматійний уже вірш «З дитинства». Звіривши з рукописом, ми повернули йому *козаків* замість редакційних *богунців* (збірка «Лебеді материнства», 1981, та наступні). Тими ж спогадами дитинства нав'язано й вірш «– Спини, спини! – промчиться, ніби вихор...». Тут варто дещо пояснити. Спини! – наказовий спосіб дієслова *спиняти*, те саме, що й *зупини*. Розтиражована вже помилка «Степи! Степи!..» призводить до притлумлення поетичної напруги. Уявіть собі повоєнні жнива. Копиці соломи складають на піддони-волокуші, тягнуть їх кінцями до скирти, потім прив'язують до них перекинуті через скирту довжелезні мотузки і волочать догори, зачепивши за мотузки ззаду скирти. Укладають солому дядьки, а на конях, звичайно, підлітки. Іноді волокуші зриваються, коні схарапуджуються й несуть вершників або скидають під копита, на колючу стерню. А тепер перечитайте вірш. Навіть не волочивши його штучно до модної нині термінології, все ж знайдете там екзистенційний вибір між безтурботним та бездумним життям і думним протестом-халепою, а насамкінець заклинання: «*Ні, я, коли впаду в обійми смерті, / Не заволаю слізю: "Зупини!"*». Долучіть сюди такі написані тоді ж вірші, як «Толока», «Заграє смерть іржавою трубою...», «Я (Не знаю, ким – дияволом чи Богом...», «Поет», «Брама», «47-й рік», – і матимете психологічно напружену картину вибору, вагань і, зрештою, ствердження: «*А живуть століття після смерті / Ті, що роблять те, чого "не можна"*» («Можна»).

Але тут-таки – й коротенький вірш:

А в долині чебреці
Ох і пахнуть здорово!

Поміж ними цвіркачі
Цілий день і уночі
Будять спокій хорами...

У долині чебреці
Ох і пахнуть здорово!

Він пахучо-цвіркучо підсилює екзистенцію вибору *тут-і-тепер* нюховими, зоровими, слуховими (*цвіркачі* – авторський неологізм) «змислами» (І. Франко).

Певна річ, не грав юнак лиш на трагічній струні, а жив повнокровно й різнонастроєво. Наприклад, протягом одної зимової ночі на четвертому курсі постали чотири вірші, разючо контрастні тональністю. То «Я вже списався, не створив нічого...». Не закінчив, урвав на фразі «*І дивляться презирливо з могил...*». Утім, ясно, хто: «Безсмертні предки» (назва пізнішого вірша). То «Безсонна ніч» – сонет, у якому постає місто-упир, його треба перемогти – «*І я над вами цар!*». Далі – «Все ще моє – попереду...» – вихід із депресії. І ось, у танцювальному ритмі (ніби трохи під «польку»), а друга строфа – з іншої «опери», *à la Кармен* (справді, пізніша назва – «Іспанка»):

Чи про славу, чи неславу, чи про сором і біду
Ти співаєш так ласкаво – я втопаю у чаду.
І тремтять на білім фоні оречевлені пісні –
Пальці розово-червоні, груди стомлено-тісні.

І принадними мазками тануть лінії лица.
Брови вигнуті разками, ніби тінь від каганця.
Граціозно і пластично проплива твій силует –
Видно, в серці будуть вічно перестуки кастаньєт.

Отак «списався» 23 лютого 1956 р., в день (а радше ніч) армії. Після літніх військових таборів хлопцям присвоять звання молодших лейтенантів. Це буде наступного року. А поки що роздуми про війну і мир виллюються в півтора сонета із майбутнього триптиха «Русь». Напевне, спочатку була спроба написати вінок сонетів, оскільки можна відтворити перший катрен *магістрала* (15-го сонета), складений із трьох перших рядків триптиха (плюс останній третього, він же перший четвертого, ненаписаного сонета):

З глибин віків і гордо, й величаво
Підводив голову народжений титан,
І війни йшли не тільки ради слави, –
За кращу, світлу долю всіх слов'ян.

Захóдилося на щось монументальне, навіть помпезне, та не склалося, не лягло на душу подальше прославляння кільканадцяти князів чи вельмож, і лише 30-им квітня датуватимуть згодом упорядники триптих (Олег–Святослав–Ярослав), що постав замість вінка. Зате після першого сонета й восьми рядків другого, зазначивши дату їх написання (11–12. III. 56 р.), поет уже наступного дня, 13-го березня, вибухає двома потужними антивоєнними строфами: «Земля кричить. Пінують кров'ю війни...».

Трохи в інших ракурсах ця тема знайде продовження у віршах «Мій родовід» (знову день армії! 23 лютого 1960 р. Напевне дуже вже діяв «гвалт і крик» військових «вельмож») і «Варвари» (15 жовтня 1961). А вірш «Земля кричить...» саме у варіанті з двох строф, за свідченням колишнього однокурсника, згодом черкаського сусіди С. Буряченка, читав йому автор ще в жовтні 1956-го. У надрукованому в збірці вірші «у першому рядку першої строфи слово “пінують...” буде замінено на “шинкують”, а два останні рядки другої строфи звучатимуть так:

Гриміли пишні і бучні паради
Нових Тимурів і Аттіл,

тобто дія відбувається у минулому часі, що відкидає її гостру, безпосередню пов'язаність з сучасністю <...>»¹.

Авторська заміна «пінують» на «шинкують» хуждожно увиразнює текст. Усе інше, включно з п'ятьма наступними строфами, що з'явилися у збірці «Тиша і грім» (1962), – погіршує газетною плакатністю. Тож повертаємося тут до рукописного тексту з двох строф.

¹ Буряченко С. Крізь болотну тишу – до весняного грому : Спогади про Василя Симоненка. – К. : Смолоскип, 2001. – С. 54–55. (Далі стисло: Буряченко).

За архівними джерелами внесено в цьому виданні й низку інших корективів. Зокрема, в «Думі про щастя» вилучено дописану для цензури плакатну «кінцівку», якої немає в рукописі, зате є у всіх попередніх збірках.

Поміж інвективами «Ти йшла з села дорогою гнилою...» та «47-й рік» (див. *Зміст*) на нашому паралельному шляху – принаймні чотири вірші, теж ніби непідхожі до того ж таки хрестоматійного образу автора. Але запрошую читача їх таки сприйняти. Спершу без коментарів:

МІСЬКА РУСАЛКА

Насуваються чорного лебедя крила
На прорубане світлом вікно.
І здається, що ніч, непорушна, як брила,
Нависає над зоряне дно.

Там, у парку, ритмічні фокстроти,
Сонне танго і млосний блюз...
Я виходжу один за вузькі ворота,
По-босяцьки натягши картуз.

А на вулицях пари ховаються в тіні
Від цікавих міських зівак.
І плетуся один тротуаром осіннім,
Мов забутий, старий холостяк.

Десь далеко – твоє зітхання,
Обережних кроків луна,
Мов любов безрозсудно рання,
Нерозділена і страшна.

1.VI./19/56,

Ворошиловград

* * *

Мені здавалась пошлою й бридкою
Бравада напускна безвусих юнаків,
Що вечорами, пригасивши світло,
Несли в кімнатах плітки еротичні,
Розповідали про сумнівні вчинки

І смакували голосно й цинічно
Свої любовні втіхи й насолоди.
Я їх не слухав. Сплющивши повіки,
Про тебе думав і зітхав нечутно.
В кімнаті тхнули прілі сигарети
І різав носа неприємний дух.
А мені ввижались білі ниви,
Знайомі образи витали наді мною,
І ти мені на плечі клала руки,
І облікала дотиком гарячим,
І я мовчав. Я не хотів про тебе
Розповісти завзятим брехунам,
Які б моє кохання осміяли.

16.09.1956, Київ

• • •

О, ці міста, мов електричні скати
З розгоном вулиць, галасом юрби,
Де люди п'ють портвейни і мускати
І наживають гроші і горби.

О, ці жінки, розкішні і вродливі,
Очей опущених прихований екстаз,
Рожеві губи, вогкі і примхливі –
Я вас любив і проклинав не раз!

О вулиці в шаленій непокорі,
Будинків нескінченний карнавал!
Куди пливу я в цім безумнім морі?
Куди несе мене стихії шал?

16.09.1956, Київ

ВУЛИЧНА СЦЕНА ^{*}

Біля кафе танцює дівка п'яна,
Юрбу зівак розштовхує мільтон,
І еротичне «мамбо італьяно»
Вигукує з балкону саксофон.

І полохливо тротуаром голим
Мелькають туші – уперед, назад,

Неначе їх стьобає радіола
Під непомірно ожирілий зад.

Зіваци збуджені, народові потіха,
Міліція лютує, а вгорі
Над натовпом качаються зі сміху
Холодні електричні ліхтарі.

17.09.1956, Київ

А тепер стислий коментар. Місто входило в Симоненкову поезію поволі й викликало суперечливі настрої: осягав його, часом віддаючи належне і есенінським, і блоківським мотивам (їх легко розпізнати і в «босяцькому» картузі, і в ліхтарях), але виразно виявляв і власне бачення. Зверніть увагу на час написання трьох останніх віршів: два дні на початку п'ятого курсу, після канікул у Біївцях. Згодом, думаючи про видання книжки, поет звірявся товаришеві: щоб привернути читацьку увагу, відкрив би збірку віршем «Вулична сцена». «Варто читачеві зацікавитись першим віршем, як він прочитає всю, хоч там будуть і погані вірші. Без них не можна. Не всім же бути шедеврами». А «приводом для написання цього віршика, очевидно, послужило те, що ми якось купили по платівці “Ей, мамбо!”» (Буряченко. – С. 52–53).

А ось ще один Симоненків текст, що проситься на музику (ми такий незвично-танцювальний ритм уже ніби десь чули?):

Черевики! Черевики! Черевики – перший сорт!
Хто на ноги вас узе, той красивий, ніби чорт.

А як вулицею піде і на рипах зарипить –
Як такому не позаздрить, як такого не любить!

За рипучі черевики що на світі є миліш?
Та весною, черевики, вас не носять без галіш.

Щоб із вами не набратись ані горя, ні біди,
Бережуть вас, черевики, від весняної води.

Поможіть же, черевики, ще загадку розгадать –
Як навчитися галоші нам на серце узувать?

Щоб, як повінь в душу рине свіжим струменем п'яним, –
Замочить лише галоші, серце ж винести сухим?

22.II./19/61

Такий трохи несподіваний ритм трапляється ще лиш раз, у вже наведеному вірші «Іспанка (“Чи про славу, чи неславу, чи про сором і біду...”»). Часова дистанція – п'ять років, що позначилось і на змісті. Перший проймають романтично-піднесені інтонації, в ньому ще відчувається наслідувальне відлуння (особливо в рафіновано окрасивлених образах другої строфи, аж до *перестуків кастаньєт*). В обох випадках можна вести мову й про фольклорну стилізацію, проте в емоційній сфері другого вірша з'являються нові грані світовідчуття, інша тональність: сумовита напівусмішка житейського досвіду.

Творчі вибухи припадали на дні, вечори, ночі, коли писалося відразу по кілька різнопланових текстів. Так, 22 лютого 1961 р., в день народження сина Олеся (сповнилося 3 роки), з'являються й три вірші різного настрою та ритму – від примирливо-спокутувального «Забинтую у серці рану...» до щойно цитованого сумовито-танцювального і зрештою – етико-філософського «Є в коханні і будні, і свята...». У рукописі вони не мають заголовків. Утім, у «Спадщині» озаглавлено танцювальний вірш «Черевички» (може, за машинописом) та додано ще два рядки: «*Отоді я взяв би серце й вирвав гнівно із грудей, / Щоби трупом не ходити у галошах між людей*» (Т. 1. – Кн. 1. – С. 251). Ці два рядки, що асоціацією з горьківським Данко змінюють інтимний лад на героїчний, навряд чи додають художності, зате послаблюють попереднє риторичне запитання.

Потужний діапазон душевних станів зринає і в написаних протягом вечора 14 грудня 1961 р. трьох віршах: «Стільки в тебе очей...», «У нього на плечах сиділи зорі...» та «Фокстрот». У першому – ніби підсумки земному існуванню: «*Щось у мене було / І від діда Тараса / І від прадіда – / Сковороди <...> Упаду я зорею, / Мій вічний народе, / На трагічний і довгий / Чумацький твій шлях*». (Написано рівно за 2 роки до смерті. Сонет «Я», де є подібні передчуття, – 12 грудня 1955 р.; помер В. Симоненко в ніч із 13-го на 14-те). Другий вірш – іронічний портрет молодих міщан: вона

«кохає» його за зорі на погонах, які він теж любить боже-вільно. Третій – жартівливе звертання до Бабетти (героїня актриси Бріжіт Бардо з фільму «Бабетта йде на війну»). Виявляється, того вечора святкували одруження Людмила Возна, що мала зачіску *à la Babetta*, й Віктор Онойко. Той самий «маестро Вітя», що згодом перший із кола черкаських журналістів *письмово* засвідчить побиття поета в міліції. Але станеться це аж після грудня 91-го ². А в грудні 1961-го був танець із жартівливими наслідками:

ФОКСТРОТ

*Бабетті замість вибачення
за те, що я десь комусь
щось негарне сказав про неї.*

Може, ти занадто жвава
Й трішечки лукава.
Не біда, мала Бабетто,
Що не кучерява.
Не біда, що під бровами
Усмішка й забава,
Жаль, Бабетто, що зі мною
Ти така лукава,
А по-справжньому із іншим
Добра та ласкава.
Жаль, Бабетто? Що жаліти?
Що живем на світі?
Що таке обличчя кисле
У маестро Віті?
Потанцюємо ж, Бабетто,
Мов несамовиті.
Доки весело – не треба
Гаяти ні миті.
Ждуть тебе іще печалі
У гарячій літі,
Щирі ласки і побої
Од маестро Віті.

Ждуть, Бабетто. Що ж із того,
Ждуть, то й слава Богу!

² Онойко В. Чи били Василя Симоненка? // Літ. Україна. – 1992. – 27 лют.

Не було ще без печалі
Радощів ні в кого,
Я тобі, чужа Бабетто,
Наступив на ногу?
Вибачаюсь, трохи п'яний.
Не дивися строго.
Я тобі, Бабетто, зичу
Доброї дороги
Й щастя повного, дзвінкого,
Як вино, хмільного.

Ще за студентських часів поет почав писати й байки. На тому ж четвертому курсі – «Лев ім'я змінив», байку без нав'язливої «моралі», але з таким прозорим завершенням:

Та звірі всі тікали в дику хащу,
Бо Лев ім'я змінив, та не змінив він пашу.

Написано 22 грудня 1955 р., за два роки по смерті Сталіна й за три роки до виходу в світ одразу ж і знищеної збірки Д. Павличка «Правда кличе» (1958), де у вірші «Коли помер кривавий Торквемада...» висловлено схожу сентенцію: «*Що здох тиран, але стоїть тюрма!*». Згодом ім'я Торквемади згадає й Симоненко, в іронічному аспекті («Муза і редиска»). Що ж до байки, то, за всієї фабульної простоти, мораль її переростає конкретно-історичні прив'язки та імена: зміна вивіски при незмінній суті.

Отакі поезії, хоч і не увійшли до сотні справді найкращих творів, проте істотно доповнюють образ автора, не даючи йому бронзовити. Далеко не повна бібліографія його власних та присвячених йому публікацій сягає вже близько 1500 позицій³. Статті, спогади, есеї І. Світличного, І. Дзюби, В. Стуса, Є. Сверстюка, Л. Танюка, І. Бердника, М. Вінграновського, С. Тельнюка, М. Сніжка, Є. Дударя, М. Кіпоренка вміщено в додатках до видання творів 2010 р.

³ Див., зокрема: Василь Симоненко: «Україно, ти моя молитва...»: Бюібліографічний нарис / Авт. нарису Л. Тарнашинська; бібліограф-упоряд. Г. Гамалій; Наук. ред. В. Кононенко; Нац. парлам. б-ка України. – К., 2007. – 119 с.

А ще 20 років тому повноводе тоді видавництво «Дніпро» випустило у світ 40-тисячний наклад літературного портрета «Василь Симоненко : Нарис життя і творчості». Відтоді його автор теж написав дещо, зокрема й передмову до того ж видання 2010 р., примітки та доповнену бібліографію⁴. Тож у цій передмові праглося не повторюватись. Що ж до її заголовка – перечитайте маловідомий і поки що не датований вірш останнього року чи й місяця життя «В житті є світоч в кожній людині...» – і відчуєте. Адже річ не лише в розумінні (до цього раціонального знаменника зводять нині основну проблему літературної герменевтики), а у відчутті. Людність українська відчула і сприйняла його за свого.

Нині, щоправда, з'являються й спроби досить критичних перепрочитань. Хай собі, то теж потрібно, аби актуалізувати Симоненків запис у щоденнику. Отому щоденнику, за читання якого на початку 70-х виганяли з університетів, ламали людям долю. А запис такий: «Треба написати поему про Герострата. Це зараз дуже актуально. Земля кишить Геростратами». Згодом був написаний вірш «Герострат». Хай перепрочитають і його, він тепер ще актуальніший, а тоді напишуть своє, постмодерно ліпше. Бо інакше є ризик ще раз підтвердити його парадокс:

Народ тебе ніколи не забуде,
Бо він ніколи вас не буде й знать.

Уміщений у цьому виданні основний текст *лише поетичної* творчості митця, звичайно, далеко не повний. Звертаю увагу й на ритмічні варіації, бо декому почало здаватися, що поет метрично одноманітний. Але ритм і метр – то різні речі. Ритм – жива стихія художньої мови, а метр – мірка, якою її міряють, кроківка, якою колись міряли неозорі лани, прокрустове ложе, в яке її вкладають (прочитайте вірш «Юність в інших завше загадкова...»). Первинний, звичайно, ритм – із Космосу,

⁴ Симоненко В. Вибр. твори / Упоряд. А. Ткаченко, Д. Ткаченко К. : Смолоскип, 2010 – 852 с

з морського прибою, зі стукоту серця, з таїни зачаття, першопоштовху творення світу – матеріального і художнього... А метр – від намагання здорового глузду збагнути незбагненне, зміряти алгеброю гармонію, порухувати загадку Генія. Ритм – то Моцарт, метр – Сальєрі.

...Справді начебто традиційна Симоненкова поезія. «Начебто», бо новації здебільш обмежують сферою форми, а ще вужче – версифікації. А він, як слушно стверджував С. Крижанівський у передмові до збірки «Тиша і грім», новатор насамперед у сфері ідей. Проте не тільки. Після ґрунтовної передмови І. Кошелівця⁵, написаної все ж на основі далеко не повної інформації, дехто й досі повторює, що в Симоненка не зустрінемо верлібру. Але вже в першій збірці є верліброва спроба («Ти стояла під стендом...»), якої не передруковували. Крім того, деякі з рукописних текстів постають спочатку як фіксування тем, подібні до верлібрів. Наприклад, у журналістському блокноті 1962 р.: *«Старе джерело Ятрані / на Томашівських полях забите. / Пан забив джерело – / витратив 100 гектарів / ліса. / Як ідеши чи їдеши, а / воно колишеться, / УВ'ЯЗНЕНА РІЧКА»*. Потужна тема! На жаль, не знайшла подальшого розвитку. Нині так само потужно забивають джерела духовні. А вони колишуться.

Деякі з таких записів згодом, після значних переробок, набували класичних форм. У тому ж блокноті зафіксовано поетичну ідею: *«Очі – вікна / моєї душі, / У душі моїй / світло, / дивись мені / в очі»*. А в пізнішому автографі та у збірці «Поезії» (1966) зустрічаємо силобо-тонічну версію:

Облягли нас тумани.
У їхньому клоччі
піднімаються сумніви,
мов комиші.
Ти не бійся дивитись
в мої розтривожені очі,
очі –
вікна моєї душі.

⁵ Берег чекань / Вступ, ст., вибір і комент. І. Кошелівця. [Нью-Йорк] : Пролог, 1965. – 223 с. 2-ге вид., доповн. – Мюнхен : Сучасність, 1973. – 310 с.; Персвид. К. : Наук. думка, 2001. – 246 с.

Фрагмент вірша «У душі моїй...» експериментально подаю тут не в традиційному вирівнюванні від лівого краю, а в симетричному – від центру. І стає очевидною ритмічна гармонія *такторядків*, на які поділено *віршорядки* (терміни мої. – А. Т.).

Так можна надрукувати переважну більшість Симоненкових творів, які постали б ритмічно виразніше й ніби в інших вимірах. Знаменитий вірш «Дід умер» нагадував би кремезне дерево.

А цей симбіоз павзника й верлібру, що теж лишався непоміченим (наведений у поетовому листі до І. Світличного від 18. VI. 1963), нагадував би папороть:

Я
Тікаю
Від себе,
Від муки і стоми,
Від крикливих окатих міст,
Я самотній бреду
В білу папороть снів.
Я зрікаюся всіх
І цураюся всього,
Бо хочу побути нічим.
Я, натомлений власною дурістю,
Хвалькуватістю власною вбитий, –
Я від себе втечу
В білу папороть снів.
Там – у снах – ніжні тигри
Цілуватимуть губи мої пересохлі,
Леопарди чарівно зніматимуть шкіри
І мені даруватимуть щедро: – Бери!..
Я візьму.
І забуду про все на світі,
Стану сном, сновидінням солодким,
Як добре, що я – це сон,
І як погано, що я проснуся,
А біла папороть зазеленіє...

Тобто маємо й наближення до зорової поезії, бодай через експериментально-симетричне увиразнення гармонії такторядків. Симетрія і гармонія – чи не правда, цікава тема для досліджень? Як і гармонійність «енгармонійного» в Павла Тичини. А то зациклились на кларнетизмі, товчемо сам тільки термін, як воду в ступі,

а якою сальєрівською алгеброю чи прокрустовим ліжком ту воду міряти?

У своєрідному ритмічному ключі написано й «Казку про Дурила». Фольклорний речитатив при одночасному тяжінні до літературної, переважно римованої тоніки:

Ото ж воно й почалося з того,
Що одружився дурний Петро –
Тільки до хати привів небогу,
Зразу ж топиться пішов у Дніпро.

Початок, як і наступний текст твору, не надається до однозначних підрахунків кількості ненаголошених складів: залежно від манери читання, виражальних акцентів і павз, кожен рядок може мати неоднакову кількість наголосів. Наприклад, четвертий прочитується як із двома найсильнішими наголосами (*топиться, Дніпро*), так і з чотирма – на кожному самостійному слові (і тоді виходитиме *4-стоповий дактиль*). Та все ж виразно чути фольклорно-розмовне інтонування, яке не дає читцеві ставити «зайвих» наголосів: тонічна двонаголошеність.

Тож мав цілковиті підстави й 20-літній поет на зухвальство таланту: «Все ще моє попереду...», адже з ненавроченою долею (якби ж то!) та з таким органічним ритмо- і фоновідчуттям (немає жодного какофонічного збігу приголосних чи й голосних, якими – збігами – тепер пересіяні майже всі тексти), із заявленою й великою мірою розгорнутою різножанровою творчою палітрою ще більш урізноманітнювалися б і пошуки нових версифікаційних можливостей. Це якщо підходити не із сальєрівською чи Прокрустовою метричною кроківкою, не з вишукуванням того, чого у 28-літнього нема, бо й не могло бути, а з удячним пошанівком того, що є, що він устиг.

«...Ви радите мені верлібр. Як Ви знаєте, я писав уже верлібром (у книзі віршів є їх трохи) і, може, писатиму згодом. Може, навіть завтра – звідки знати? А ставити собі завдання – писати верлібром – не можу. Бо він іде з темою, живе в темі й пишеться з темою. А теми ось уже кілька літ ідуть неверліброві (можливо, верлібр приходить при

меншій емоційній напрузі, коли немає надмірного зосереження на одному, при більшому самовладанні митця; він ніби існує в стереоскопічному просторі, в якому мені поки що заказано; нарешті, верлібр – це і більша відстань між матеріалом і автором, ніж та, на якій я перебуваю: у ньому ранг буття геть чисто переконструюється в мистецькій структурі і набуває в ній смислу тільки як протоматеріал, а все це – завелика розкіш для мене, задальній план мого себепочування)».

Так писав 37-річний Василь Стус у листі від 28.11.75 до української поетеси з Бразилії Віри Вовк. А через 8 табірних зим пояснював уже матері перехід до неримованого віршування та верлібру: «...усі неримовані, бо в мої 46 років уже ніби й сором римувати», «...розмірковую над своїми чудернацькими віршами, які вперто бороняться від рим», «Закінчив свою збірку "Птах душі", – відчайдушно прозову, майже без пафосу, неримовану, прозових інтонацій, сумно-спокійну, без надриву. Стоїчну – такий її музичний ключ». Згадував «стихію Уйтмена – вільного прозо-вірша, геть вільну, геть чутну до найменших модуляцій настрою».

Уривки цих листів навела Михайлина Коцюбинська в одній із перших «повнометражних» статей про творчість В. Стуса, озаглавленій, до речі, Симоненковим крилатим рядком ⁶.

У збірці «Моя молитва» уміщено твори 28-річного В. Симоненка різних родів та жанрів: лірику (послання, елегії, медитації, епітафії, пісні, сонети), ліро-епос (поєми, байки, балади), епос (віршовані казки, новели). А він ще – рельєфний прозаїк, предтеча Григора Тютюнника, проте такому сприйняттю «заважає» його ж «брендова» поезія, але запрошую перечитати в інших виданнях його прозові гуморески, новели, оповідання, невелику повість – не пошкодуєте: і модерні, а часом і пост-, і дотепні, й потужні надзвичайно; він – драматург (хто з театральних чи й кінорежисерів нарешті поставить реставровану та опубліковану нами понад 20 років

⁶ Коцюбинська М. На цвинтарі розстріляних ілюзій / Слово і час. 1990. №6 – С. 21–32.

тому, в журналі «Сучасність» п'єсу?), він кінодраматург (хто зніме опубліковані М. Шудрею в журналі «Україна» «пунктири сценарію» «Бенкет небіжчиків»? Усе це тепер є і в смолоскипівському виданні); він – літературний, театральний і кінокритик, нарисовець, памфлетист, майстер листів зворушливих, пісняр... Хтось заспіває після тих, що проверлібрили життя, бодай одну пісню? Хтось засміється з подивом чи сумним сарказмом, якот над «Хуліганською Іліадою...», хтось ізмахне сльозу?

Він Василь Симоненко – світла й трагічна постать в історії нашої літератури, янгол наш і посланець у вічність.

Він і досі спрагло кличе ідеальної душі та віри. І тут мають спрацьовувати не кількісні мірки (хоча й вони вражають), а саме отой магнетичний поклик.

Читаймо й перечитуймо, лиймо до нього всім найкращим, що в нас є, ідеальними душами.

Анатолій Ткаченко

ПОЕЗІЇ

Не лицемірити, не чванитись пихато,
Не дуракам пускати в очі дим,
Не з мудрим виглядом зазубрені цитати
Вигукувати голосом худим, –

Я не цього бажаю, не папуга,
Щоб віддаватись цьому ремеслу.
Я хочу правді бути вічним другом
І ворогом одвічним злу.

3.III./19/53

Буду тебе ждати там, де вишня біла
Виглядає з саду тихо і несміло,

Де, здається, спокій і нема нікого,
Тільки завмирає, журиться дорога.

Може, ти не прийдеш, гарна й кароока, –
Буде мене пестить нічка одинока,

Буде мене тішить, лагідна та люба,
Цілувать у щоки, розвівати чуба.

Може, ти не прийдеш, лаяти не стану –
Буду сам гуляти з вечора до рану.

Бо й признатись щиро: не тебе я жду,
Жду свого кохання в білому саду.

20.05.1953

З ДИТИНСТВА

В мене була лиш мати,
Та був іще сивий дід, –
Нікому не мовив «тату»,
І вірив, що так і слід.

Був певен, що батько лишній,
Крикливий, немов сусід,
Коли заставав на вишні,
На мене кричав, аж блід.

Та боляче б'ється, думав,
Не пустить гулять на став,
І тому не знав я суму,
Щасливим собі зростав.

І лиш як минули роки
І я непомітно зріс,
Мені часто кидалось в око,
Як сину сусід той ніс

То нові штанці святкові,
Сорочку, що так до лиця,
Або чобітки з підковою
Приносив йому од шевця.

Але мене й це не вабило,
Бо заздрити, знав, не слід,
І звався за обнови «бабою»
У мене малий сусід.

Я вірив, що краще всього
Пісні, які знав дідусь.
Вмощусь на коліна до нього
І в очі йому дивлюсь.

А він вимовляє, виспіває
Гарячі прості слова –

І все давниною сивою
В очах моїх ожива.

Мелькають червоні жупани,
Вирує, кипить Дніпро,
І Байда стріляє в султана,
Підвішений за ребро.

І грізні полки Богдана
Шляхетську орду женуть,
А з півночі десь бураном
На поміч стрільці ідуть.

Несуться зі свистом-гуком
Козаки у всі кінці...
І я затискаю руку,
Мов шабля у тій руці.

І плачу, було, й сміюся,
Як слухаю ті пісні...
Спасибі ж тобі, дідусю,
За те, що ти дав мені...

[1954]

– Спини! Спини! – промчиться, ніби вихор,
На ошалілому гарячому коні,
І буде мчать, поки собі на лихо
Десь голову зламає на стерні.

Так чому ж він не сильний, не упертий –
Від того скаженіють скакуни!
Ні, я, коли впаду в обійми смерті,
Не заволаю слізю: «Зупини!»

[1954]

* * *

Я так люблю твої суворі чари,
Люблю твій дзвін і пороховий хрип,
Тобою завжди я і жив, і марив,
Сміявсь і плакав під шуміння лип.

Мені з тобою море по коліна
І ні по чому каторжні труди,
Моя українська мово солов'їна –
Джерельний струмінь свіжої води.

09.07.1955

У ВАГОНІ

Ти сидиш навпроти, кучерява,
І з-під вій на мене – блись та блись.
У твоєму погляді лукавим
Хитрість і захоплення сплелись.

Та весела посмішка дівоча
Будить в серці не любов, не спів.
Ні, твого кохання я не хочу,
Як ніколи фальші не хотів.

Я для тебе іграшка, забава,
Але ж то всього лише на мить.
Я ж не хочу, я не маю права
На дрібниці серце розпилить.

Бо крізь очі видно порожнечу,
Легковажність у душі твоїй
Та й сказати мушу я, до речі,
Що поклявсь у вірності другій.

Тій дівчині, що тобі не пара,
В неї очі ніжні та ясні,
А у тебе нині пашать жаром –
Тільки кригу видно в тім огні.

Я ж себе не дам тобі в забаву
Ні тепер, ні завтра, ні колись...
Не дивись на мене так лукаво,
Не дивися, чуєш, не дивись.

29.08.1955

ТОЛО́КА

Поезія безплідна, як толо́ка.
Усе завмерло, мов пройшла чума, –
Немає Брюсова, немає Блока,
Єсеніна і Бальмонта нема!

Біля керма – запроданці, кастрати
Дрижать від жаху в немочі сліпій...
Коли б оту толоку розорати,
Шевченко міг би вирости на ній!

28.X./19/55

Заграє смерть іржавою трубою,
Та я, забувши, що минає строк,
На край світів блукати за тобою
Піду у жовтій куряві зірок.

Піду блукать по всесвіту широкім,
Незваним гостем побуваю скрізь
І десь знайду невблаганну, жорстоку
Тебе, богине радощів і сліз.

І під шатром розписаного неба
Я поцілую очі твої злі –
Візьму я все, о блуднице, від тебе,
Чим ти людей обходиш на землі!

[Між 17.X і 14.XI.1955]

ПІСНЯ

Що ярами глибокими, степом та лісами
Йшли козаки проти хана, блискали списами.
Гей, іржали ситі коні, вороні й булані,
Майоріли короговки у густім тумані.
Попереду на баскому на коні гарячім
Їхав славний Конашевич – кошовий козачий.
Ішли бити татарина, табуни займати,
І ревіло над степами грізне «ой, гай, мати».
Ой, гай, мати! Ой, гай, мати! Ой широкі ниви –
Прийдем в гості к бусурману, натворимо дива.
Ой, гай, мати. Ой, гай, мати. Гай та не загайся –
Не весілля, а поминки відправлять збирайся.
Та не плач ти над труною, не зітхай важенько,
Краще в пісню свою тугу вилий, стара ненько.
Щоби слава наша в пісні ожила з віками,
Щоб гордилась Україна нами-козаками.

8.XII./19/55

Я

Не знаю, ким – дияволом чи Богом –
Дано мені покликання сумне:
Любити все прекрасне і земне
І говорити правду всім бульдогам.

А часто хочеться закрити очі кляті,
Забути все і в затишку глухим
Кубельце звити, завести свій дім,
Щасливим бути, як дурак на святі.

Та тільки серце, серце ненавмисне
Пекучим болем душу мені стисне
І відчаєм її наповнить вщерть.

І шепче хтось (можливо, совість власна):
– Не йди туди, дорога то нещасна,
То не життя, то смерть.

12.12.1955

ПОЕТ

Я жив не раз, хоч не в одній оправі,
Вмирав не раз і знову воскресав,
Серцями людськими, мов кременем,
кресав,
Втопивши біль у віковій заграві.

Тоді, як ви плелися невеселі,
Опутані кайданами, в катівні, –
Мартинови під ваші сни наївні
Мені стріляли в груди на дуелі.

Я не вмирав. На прив'язі міцному
Мене, мов пса, покірні холуї
Тримали в закутку холодному, тісному,
Закинувши в віддалені краї.

Та не піддавшись зарібку легкому,
Я не прислужував ніколи і нікому.

03.02.1956

БРАМА

Дикими, незнаними речами
Марить брама у тривожнім сні,
Де сторожа брязкає ключами
І скриплять ворота затісні.

Привиди з кривавими мечами
У накидках чорних, ніби ніч,
Граються безформними м'ячами –
Головами, знесеними з пліч.

Кров стіка під флегматичні мури,
Зойки захололі на губах –
Сотні літ наруга і тортури
Мертвих повертають у гробах.

І не бачить місто в ніч похмуру,
Як сторожа (вже не при мечах)
Нову жертву кидає під мури
З тряпкою брудною на очах.

16.02.1956

БЕЗСОННА НІЧ

От знову ніч, і місто знов дрімає,
Тремтять під проводами ліхтарі,
А душу вимисли і привиди старі
Шкребуть залізними колесами трамваю.

Я не засну, вони немов голодні,
До мене руки витягли криві,
Обірвані, розкішні, у крові
На мене дивляться із чорної безодні.

Я – жертва їх. І жадні очі пильно
За кожним рухом стежать неухильно.
Мов хочуть серця випити нектар.

Ну що ж – чекайте на годину слухну,
А поки що ви лиш раби послушні
І я над вами цар!

23.11./19/56

* * *

Земля кричить. Шинкують кров'ю війни,
І падають занози від ярма,
І лиш годинник холодно й спокійно
Рахує дні, розтрачені дарма.

І без кінця – окопи, барикади,
Та над громадами кривавих тіл
Гримлять салюти і бучні паради
Нових Тимурів і Аттіл.

13.III./19/56

Буде весна. Різнотонними струнами
Будуть співати поля і степи,
І килимами з химерними барвами
Встеле вона Україну мою.
В нас на Полтавщині вишумлять заводи,
Викличуть птахів з далеких країв,
І побреде у червоних чоботях
Між очеретів красунь-чорногуз,
І загелгекають гуси в болоті,
Селезнів стануть качки дорікати,
А дітвора на човнах із крутілками
Вирушить в мандри по спичаки.
Свіжа рілля у полях запарує,
Прийме у себе добірне зерно –
Може, надії простих хліборобів
Буйними сходами тут зашумлять.

22.III.[19]56

Ти йшла з села дорогою гнилою,
Місила грязь простими чобітьми –
І пахнув вірш твій теплою смолою,
Кленовими гарячими слізьми.

А чорне листя сипало під ноги –
Тобі – дорога, а зимі – постіль.
І ти в душі несла людські тривоги,
Людські бажання, сумніви і біль.

Ревли вітри... Ти, стомлена ходою,
Зійшла з дороги на твердий обліг,
Змінила жар тепленькою водою,
Знайшла сухенький, затишний нічліг.

І заспівала про смачні цілунки,
І людський біль у віршиках затих,
Бо ти забула про мужицькі клунки,
Про жебраків на вулицях пустих.

Та я тебе не волочу до суду,
Я тільки хочу на кінець сказати:
Народ тебе ніколи не забуде,
Бо він ніколи вас не буде й знати!

29.03.1956

47-Й РІК

Забулися давно образи, суперечки,
Злиденні і напівголодні дні,
Та не забуду я, як пінилася гречка
І чорногузи гуртувались на стерні.

І люди йшли байдуже, мов лелеки,
Із косами дідівськими на лан,
В полукіпках лишали чорні глеки,
І, зуби стиснувши, «виконували план».

І вдови плакали, кричали діти «папи»,
А на сніданок – жолуді одні.
І в гарбах пнулися скелети-шкапи,
Худі, немов колгоспні трудовні.

Я не забув мужицькі очі хмурі,
Обличчя матерів налякані, тривожні,
Коли писали ви, продажні шкури,
Про їх життя, щасливе і заможне.

21.09.1956

МОЖНА

Можна вірить другові чи милій,
Марить наяву чи уві сні,
Білизну червневих ніжних лілій
Заплітатъ букетами в пісні.

Можна жить, а можна існувати,
Можна думать – можна повторять.
Та не можуть душу зігрівати
Ті, що не палають, не горять!

Люди всі по-своєму уперті:
Народившись, помирає кожна,
А живуть століття після смерті
Ті, що роблять те, чого «не можна».

29.09.1956, Битці

Я йшов один. Алеї гомінливі
Пливали в задумі у вечірню млу,
І юнаки, закохані й щасливі,

В строкатім одязі, неначе на балу,
Хвилини рахували неспокійно
І дорікали долю свою злу.

Коханих лаяли за вдачу непостійну,
Або з-за жовтих зім'ятих газет
Дивились на прохожих безнадійно.

І лиш один закоханий поет,
Затиснувши у жменю чуба,
Вивершував любовний тріолет.

А поруч хтось, облизуючи губи,
Чарівній співрозмовниці своїй
Доводив палко непотрібність шлюбу.

І довго чулися у тиші голосній
Її слова, обурені і гнівні...
Вони збудили в пам'яті моїй

Забуті дні, короткі хвилі дивні,
Вологих вуст незаймане тепло
І ласки по-дитячому наївні.

І знов моє нахмурене чоло
Торкнули ніжно руки невидимі,
І миле щастя серце залило,

І помисли мої крикливо-нелюдимі
Змінила ніжності бездумна пустота.
І я розтанув у солодкім димі,

І мізером здалася висота
Надуманого мною п'єдесталу...
Враз я отямився. Байдужа темнота

Засмоктувала холодно квартали,
І ти під одиноким ліхтарем
Розмашисто другого цілувала..

29.09.1956, Бійці

ЧАРИ НОЧІ

Лягла на всьому вечірня втома.
Палає місто, мов дивний храм.
І розтинають ніч невагому
Квадратні очі віконних рам.

Ці чари ночі такі знайомі –
Усі підвладні, покірні вам.
О, скільки вікон у кожному домі!
А там, за ними, – ідилій, драм!

Там заплітає життя тенета,
Там люди б'ються з останніх сил,
Там так знадливо звучать монети
І рве легені отруйний пил.

Там гинуть вчені, митці, поети,
Але... й виходять вони звідтіль.

01–02.10.1956, Біївці

УКРАЇНСЬКА МЕЛОДІЯ

Довго тужить сумна бандура
Про діла у старій сивині,
І якусь невідому зажуру
Навіває та пісня мені.

Не мелодія – збурена рана,
Не слова, а безжальні голки,
Тільки бачу не сині лимани
І не горді козацькі полки.

А ввижається – там, біля шляху,
На потоптаній кіньми траві
Жирний ворон, мов чорна папаха,
На козацькій сидить голові.

А нав-круг по-ру-ба-ні
До-си-на-ють сни,
І да-ле-ко бу-бо-ни
Кли-чуть до вій-ни.

18.01.1957

Я юності не знав. Нудотно і похмуро
Пройшли мої, можливо, кращі дні
У тісноті і сутінках конури

З думками власними на однині.
Я не шукав хвилинної утіхи,
Бо соромітними здавалися мені

Вульгарні танці і розмови тихі,
П'янке тепло дівочої руки
І губи, скорчені від сміху.

І все було у мене навпаки:
Коли гриміли духові оркестри
І шарпали підлогу каблуки,

У мене в роздумах проходили семестри.
Були зі мною сум і самота
Та ще нудьга й добука, ніби сестри.

Тепер смішні – дитяча прямота,
І аскетизм, і холодність уявні,
Бо сонне серце сполох калата.

І та моя відчуженість недавня
Мене залишила – і я бажаю жить,
Відкрить на вікнах посірілі ставні,

З людьми сміятись, плакати і любить.

17.09.1957

КРИВДА

(Новела)

У Івася немає тата.
Не питайте тільки, чому
Лиш від матері ласку знати
Довелося хлопчині цьому.

Він росте, як і інші діти,
І вистрибує, як усі.
Любить босим прогоготіти
По ранковій колючій росі.

Любить квіти на луках рвати,
Майструвати лука в лозі,
По городу галопом промчати
На обуреній, гнівній козі.

Але в грудях жаринка стука,
Є завітне в Івася одно –
Хоче він, щоб узяв за руку
І повів його тато в кіно.

Ну, нехай би смикнув за вухо,
Хай нагримав би раз чи два, –
Все одно він би тата слухав
І ловив би його слова...

Раз Івась на толоці грався,
Раптом глянув – сусіда йде.
– Ти пустуєш тут, – озвався, –
А тебе дома батько жде...

Біг Івасик, немов на свято,
І вибрикував, як лоша,
І, напевне, була у п'ятах
Пелюсткова його душа.

На порозі заляк винувато,
Але в хаті – мама сама
– Дядько кажуть, приїхав тато,
Тільки чому ж його нема?..

Раптом стало Івасю с'їдно,
Раптом хлопець увесь поблід –
Догадався, чому ехидно
Захікав сусіда вслід.

Він допізна сидів у коноплях,
Мов уперше вступив у гидь,
З оченят, від плачу промоклих,
Рукавом витирав блакить.

А вночі шугонув через грядку,
Де сусідів паркан стирчав,
Вибив шибку одну з рогатки
І додому спати помчав...

Бо ж немає тим іншої кари,
Хто дотепи свої в іржі
Заганяє бездумно в рани,
У болючі рани чужі...

14.08.1958

ПИЛЬНОМУ

Чого вдивляєшся так пильно й підозріло
У тих, хто сумніви свої явля на людях сміло?
Якщо ти дійсно служиш правді, а не злу –
Чому ж у щирості вбачаєш крамолу?
При людові не стане ворог горло дерти,
Бо тільки друг бува завжди одвертим,
Ти краще придивляйся, як належно,
До тих, хто мислить і говорить обережно.

22.II./19/59

ДІД УМЕР

От і все.

Поховали старезного діда,
закопали навіки у землю святу.

Він тепер вже не встане

і ранком не піде

із косою під гору круту.

І не стане мантачкою тишу будити,

задивлятися в небо, як гаснуть зірки.

Лиш рососою по нім буде плакати жито

і пливтимуть над ним непомітно віки.

От і все.

Поховали хорошу людину,

повернули навіки у лоно землі.

Та невже ж помістились в тісну домовину

всі турботи його,

всі надії,

жалі!

Та невже ж то

йому все віднині байдуже –

чи світитиме сонце,

чи ніч напливе!

Біль у душу мою закрадається вужем,

відчай груди мені розпанахує, рве.

Я готовий

повірити в царство небесне,

бо не хочу,

щоб в землю ішли без сліда

безіменні,

святі,

незрівнянно чудесні,

горді діти землі,

вірні діти труда.

Хай шалені гудуть

над планетою весни,

хай трава рветься вгору

крізь листя старе...

Я не вірю,

Що дід із могили воскресне,

але вірю,
що ні –
він увесь не умре.
Його думи нехитрі
додумають внуки,
і з очей ще віки пламенітимуть в них
його пристрасть і гнів,
його радощі й муки,
що, вмираючи,
він передав для живих.

09.06.1959

МІЙ РОДОВІД

Вельможі пихаті і горді
Плетуть родоводів в'язь:
В одного – прапрадід став лордом,
В іншого – прадід князь.

Баньки уп'явши в минуле,
Гордо ця рать рече:
– Про нас хрестоносці чули...
– В нас Рюрика кров тече...

– Мій предок огнем і залізом
Титул собі добув...
– А мій тисяч сорок зарізав,
За це і в пошані був...

Нічого собі родоводи!
Та киньте свій гвалт і крик:
Я із древнішого роду,
Бо я – полтавський мужик.

Ви скорчите кисло пику,
Коли повідомлю вас,
Що предок мій споконвіку
Хліб сіяв і свині пас.

Щоб жерли ви булки й сало,
Віками пер соху-плуг.
Хіба для історії мало
Оцих видатних заслуг?!

Я вами гордую, панове,
Бо я – знатніший од вас.
Звиняйте за грубе слово –
Я з вами свиней не пас!

23.II.[19]60

МУЗА І РЕДИСКА

Знов на лірику тягне. І знову,
Тільки виповзе вірш з-під пера,
Заведе моя жінка розмову,
Що за розум узятись пора.

І почне гомоніти й повчати,
Дорікати і лаять щодня:
В голові в тебе тільки дівчата,
Ну хіба ж ти людина? Свиня.

Де ти взявся мені на досаду?
Глевтяки в тебе, видно, в душі!
І немає ні грому, ні граду
На твої недотепні вірші.

Без пощади, вагання і жалю
Кожне слово б'є в ціль, мов снаряд.
Посадить мене треба на палю
Зо страшними злочинцями в ряд.

О домашній страшний Торквемадо!
Не спіши ти мене розпинать.
Я і сам був би сонячно радий,
Коли б віршів не вмів римувать.

Чом, як клали мене у колиску,
Не втовкмачили «жисті» суть:
Вигідніш продавати редиску,
Ніж поетом на світі бути.

30.08.1960

І знову сам воюю проти себе –
Два чорти схарапудились в мені.
Один волає: «Зупинись! Не треба!»
Штовхає інший: «Не впиняйся, ні!»

І я іду, і падаю, і знову
Спішу вперед або плетусь назад.
Мені дарма, що брехні і обмови
Об мене торохтять,
Як об гостинець град.

Мені дарма, плюю на остороги,
Топчу улесливості мох.
Мої чорти беруть мене на роги,
І щоб мені не збитися з дороги,
То треба дослухатися обох.

10.09.1960

Є в коханні і будні, і свята,
Є у ньому і радість, і жаль,
Бо не можна життя заховати
За рожевих ілюзій вуаль.

І з тобою було б нам гірко,
Обіймав би нас часто сум,
І, бувало б, темніла зірка
У тумані тривожних дум.

Але певен, що жодного разу
У вагання і сумнівів час
Дріб'язкові хмарки образи
Не закрили б сонце від нас.

Бо тебе і мене б судила
Не образа, не гнів – любов.
В душі щедро вона б світила,
Оновляла їх знов і знов.

У мою б увірвалася мову,
Щоб сказати в тривожну мить:
– Ненаглядна, злюща, чудова,
Я без тебе не можу жить!..

22.II./19)61

ЖОРНА

Натуга на руках,
від втоми чорних,
здувала жили,
ніби мотузки.
Каміння клацало зубами
в жорнах,
жувало жовті зерна на друзки.
І сіялось не борошно,
а мука...
При тьмяному мигтінні каганця
жіночі ніжні
материнські руки
тягли за ручку
камінь без кінця.
Журливо мліли очі сумовиті,
і борошно,
мов біла кров, лилось...
Це все було
в двадцятому столітті,
що грозами над нами пронеслось.
Ми часто чуєм
радісну зловтіху
у голосі ворожому,
чужім,
що заглядали кривда
й люте лихо
у наш –
для щастя виведений – дім.
Хай сатаніють
виродки од крику –
нас не знобить
од їхньої хули:
нам жорна ті із кам'яного віку
на танках варвари
з Європи привезли.
І то для них
таки й була наука,
коли –

у всього світу на виду, –
немов у жорнах,
наші дужі руки
перемололи варварську орду.
Народе мій!
Титане непоборний,
що небо підпирає голубе!
Твій гордий подвиг
не принизять жорна –
вони лиш возвеличують тебе.
Дарма біситься
Злість ворожа чорна –
Нічим не очорнить
Твоєї боротьби!..
Цілую руки,
що крутили жорна
у переддень космічної доби.

15.III./19|61

•
Все було. Дорога закричала,
Блиснули байдужі ліхтарі.
Ти пішла від мене до причалу
І згоріла в полум'ї зорі.

Вибухали дні незрозуміло,
І життя котилося моє...
Але там, де ти тоді згоріла,
Кожен ранок сонце устає.

16.05.1961

Дотліває холод мій у ватрі,
Я один замріяний іду...
Ми тоді зустрілися в театрі,
На гальорці, в третьому ряду.

І не вірю, що мені здалося,
Бо напевне знаю – так було:
То не скрипка кликала – волосся,
Що тобі спадало на чоло.

Тишина хиталася велично,
Ніжні струни квилили вниз –
Тож було і солодко, й незвично
У твоїх очах читать грозу.

А коли виходили із залу
З думами про вічне і земне,
Довго ти під ліхтарем стояла
І чекала радісна мене.

Ми ішли через блакитне місто,
Мовчки зупинились на мосту.
Ти була така прозора й чиста,
Я не смів порушити чистоту.

Тільки досі знаю: не здалося,
Так і залишилось, як було, –
То не скрипка кличе, а волосся,
Що тобі спадає на чоло.

Дотліває холод мій у ватрі,
Біля мосту стишую ходу...
Часто жду тебе я у театрі,
На гальорці, в третьому ряду.

15.10.1961

Стільки в тебе очей,
стільки рук і мозолів,
стільки крапель в Дніпрі
і у небі зірок.
Ти не падав од вітру,
з біди не безволів,
не насунув на душу
ганьби козирок.

Не шукав я до тебе
ні стежки, ні броду,
бо від тебе узбіччям
ніколи не брів –
я для тебе горів,
український народе,
тільки, мабуть,
не дуже яскраво
горів.

Тільки, мабуть, не міг,
як болід, спалахнути,
щоб осяяти думкою
твій небозвід,
щоб устать, ніби зірка,
сіянням окута
твоїх подвигів гордих
й незлічених бід.

Скромна праця моя –
то не пишна окраса,
але в тому, їй-богу,
не бачу біди –
щось у мене було
і від діда Тараса,
і від прадіда –
Сковороди.

Не шукаю до тебе
ні стежки, ні броду
ти у грудях моїх,
у чолі і в руках.
Упаду я зорею,
мій вічний народе,
на трагічний і довгий
Чумацький твій шлях.

14.XII./19/61

В букварях ти наряджена і заспідничена,
Поворозками зв'язана, ледве жива,
На обличчі тремтить в тебе радість позичена,
На губах скам'яніли казенні слова.

Україно! Тебе я терпіти не можу,
Я тебе ненавиджу чуттями всіма,
Коли ти примітивна й на лубок похожа,
Коли думки на лобі у тебе нема.

Я люблю тебе іншу – коли ти бунтуєш,
Коли гнівом під кручі клекоче Дніпро,
Коли думаєш ти, коли бачиш і чуєш
І несеш од криниці вагоме відро.

Україно, мовчи! Україно, затихни!
Не така ти багата, щоб тратить слова.
Хай брехня твоє слово дугою не вигне,
Хай не вірить твій розум в убогі дива.

Україно! Яка в тебе мрія шалена!
Ти не кліпай очима на мрію чужу.
Притулися горбами й устами до мене,
Перетни в моїм серці криваву межу!

Ти здави моє серце своїми руками
І угледиш, що в ньому немає води.
Не сиди в пелюшках над чужими віками,
Але гордо крізь смерть до безсмертя іди!

21.XII.[19]61

В грудях набубнявіла тривога
Світла, ніби ранок запашний, –
Ти ще не хилила ні до кого
Лобик свій упертий і смішний.

Ти ще не торкалася губами
Вічних і прозорих таємниць,
Чистота твоя тремтить вогнями
У червонім клетоті зірниць.

Тільки манить ввечері дорога
У казково-загадковий світ...
В грудях набубнявіла тривога,
Тиха й мовчазна, як динаміт.

23.XII.[19]61

Задивляюсь у твої зіниці
Голубі й тривожні, ніби рань.
Крешуть з них червоні блискавиці
Революцій, бунтів і повстань.

Україно! Ти для мене – диво!
І нехай пливе за роком рік,
Буду, мамо горда і вродлива,
З тебе дивуватися повік.

Ради тебе перли в душі сію,
Ради тебе мислю і творю –
Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю!

Одійдіте, недруги лукаві!
Друзі, зачекайте на путі!
Маю я святе синівське право
З матір'ю побуть на самоті.

Рідко, нене, згадую про тебе,
Дні занадто куці та малі,
Ще не всі чорти втекли на небо,
Ходить їх до біса по землі.

Бачиш: з ними щогодини б'юся,
Чуєш – битви споконвічний грук?
Як же я без друзів обійдуся,
Без лобів їх, без очей і рук?

Україно! Ти – моя молитва,
Ти моя розпука вікова...
Гримотить над світом люта битва
За твоє життя, твої права.

Хай палають хмари бурякові,
Хай сичать образи – все одно
Я проллюся крапелькою крові
На твоє священне знамено.

26.XII.[19]61

БАБА ОНИСЯ

У баби Онисі було три сини.
У баби Онисі синів нема.
На кожній її волосині
морозом тріщить зима.
Я горя на світі застав багато.
Страшнішого ж горя нема,
ніж те, коли старість мати
в домівці стрічає сама.
Немає такої біди і муки,
ніж сумно з-під сивих брів
дивитись щодня, як вніuki
ростуть без своїх батьків.
За те, що ми в космос знялися,
що нині здорові й живі,
я пам'ятник бабі Онисі
воздвиг би на площі в Москві.
Щоб знали майбутні предтечі
В щасливій і гордій добі:
Їх горе на утлі плечі
Онися взяла собі.
Щоб подвиг її над землею
у бронзі дзвенів віки,
щоб всі, ідучи повз неї,
знімали в пошані шапки.

[1961]

ЗАКОХАНА

Ось на тому й ущухла злива,
Розійшлися з під'їзду всі.
Ти брела по струмках, щаслива
В загадковій своїй красі.

Били блискавки ще тривогу,
Розтинаючи небосхил,
І веселка тобі під ноги
Опустилась, чудна, без сил.

Довго вітер уперто віяв,
Але чомусь і він тепер,
Заирнувши тобі під вії,
У волосі твому вмер.

Через вулиці нахолоді
Повз очей зачарований хміль
Йшла ти в сонячнім ореолі
Невідомо куди й звідкіль.

Йшла та й годі. Може, з роботи,
В магазини чи на базар.
Дріботіли маленькі боти
Об розчулений тротуар.

Не дивилася ні на кого,
Йшла й не чула, напевне, ніг.
Але щастя твоє ще довго
Голубіло з очей у всіх.

6.1./19/62

Впало сонце в вечірню куряву,
Тиша виповзла за село.
Нашорошилось небо буряно
І погрозами загуло.

Ніч підходила з гуркотіннями,
Ніч несла божевілля й страх,
Плазувала потворними тінями
У нервово пружних кущах.

Ніч кричала мені, розтерзана,
Оперезана громом навхрест.
І у зойках її березових
Закипався гучний протест.

Хмари дибились волохато,
Місяць в небі петляв, мов кіт,
Вихор всівся на сіру хату
І загвинчував стріху в зеніт.

Та встає перламутровий ранок
Крізь холодний і злісний рев,
І проміння зализує рани
В закатованих ніччю дерев.

Безпорадні агонії злості,
Злість гармонії не порве!
Сонце ходить до нас не в гості,
Сонце з нами живе!

Вирина воно ранками з куряви,
На потрав'я обтрушує пил,
І пливе, й ховрахів обурює,
Повне ніжності й повне сил.

16.1./19/62

Юність в інших завше загадкова.
А своя – проста була чи ні?
Це ж вона уперто й гарячково
Відкривала істини смішні.

Це ж вона, нестримана й криклива,
Повна вихвалянь і недовір,
В поєдинки рвалася сміливо,
Глуздові часом наперекір.

То чого ж стогнати кучеряво:
– Що за діти – хай боронить Бог! –
Юність має на тривоги право,
Що ж то і за юність без тривоги!

Хай ми посинієм од натуги,
Поступ не зупиним все одно:
Нові покоління – не папуги,
Щоб товкти заучене давно!

Юність вчать – наука їй не шкодить,
Але рветься зойк у мене з уст:
Хай до неї й близько не підходить
Із своєю міркою Прокруст!

21.1./19/62

Ой майнули білі коні,
тільки в'ються гриви,
Тільки курява лягає
на зелені ниви.
Пронеслись, прогупотіли,
врізалися в небо,
Впала з воза моя мрія –
пішки йде до тебе.
Знаю: дійде, не охляне,
в полі не зачахне –
Світ твоїми, моя люба,
кучерями пахне!
Крізь пилюку, по багнюці,
в холод і завію
Прийде чистою до тебе
біла моя мрія.

26.1./19/62

ПІЧ

Лиже полум'я жовте черево,
Важкувато сопе димар,
Галасує від болю дерево,
Піднімаючись димом до хмар.

Бубонять рогачі і кочерги –
Щось пригадують з давнини,
І чекають покірно черги
Засмаглілі горшки й чавуни.

З тітки полум'я сон злизало,
Тітка гладить рукою глек,
Теплий ватяник зав'язала
На застуджений свій попереk.

Біга тітка із кухні в сіни,
З-під повітки заносить дров –
З них струмує жовтаво-синя
Віковічна печаль дібров.

Звично грюкають мляві двері,
Піч гуде і димить у світ –
Скільки в пашу цій ненажері
Тітка вкинула кращих літ!

Сновигають по зморшках думи,
На щоках танцює вогонь,
Сажа в'їлася чорним глумом
У пелюстки її долонь.

Біля печі вона, мов бранець,
Слугувала під шурх спідниць,
Віддавала дівочий рум'янець
Чистоті смачних паляниць...

Менше ми гіркоти нестимем,
Стане ближчою наша мета,
Як не будуть у небо димом
Підніматись жіночі літа.

28.1./19/62

ДУМА ПРО ЩАСТЯ

Увійшла вайлувато в сіни,
з хати віє нудьга
й самота.
У руках засміявся віник –
спритно валянки обміта.

Тупотить
об долівку ногами
і мороз вибива
з рукавиць.
З нею
в хату ввірвався гамір,
ошалілий сміх сніговиць.
Як воскресли
принишклі діти –
тупіт, лемент,
вищання й писк.
Місяць хоче,
мабуть, погрітись –
котить в шибку
холодний диск.
Заглядає, цікавий,
у миску:
що ви з'їли таке смішне,
що від вашого реготу й писку
тягне в хату
із неба мене?
Хлюпа щастя
дзвінкою хвилею,
ніби тут вікувало воно –
не життя тобі, а ідилія,
як в поганих книжках
чи в кіно.
Де фотографи?
Де поети?
Нуте, хлопці, сюди скоріш!
Можна знімок утнуть
до газети

і жахливо веселий вірш.
Це ж така показна ситуація –
гарна мати і троє дітей!
Це ж чудова яка ілюстрація
для підтвердження наших ідей!
Застрибають веселі цифри
у ґрунтовно важких статтях,
та не встане
з словесних вихрів
многотрудне її життя.
Ви мовчанкою соромливою
постараетесь обминуть,
що в доярки цієї
щасливої
руки й ноги
вночі гудуть.
І чи прийде
під ваші кашкети
блискавицею думка дзвінка:
в космос крешуть ото
не ракети,
але пружні цівки молока.

8.II./19/62

Древній, обікрадений народе!
Над тобою прошумів розбій,
Та кати не вкрали твою вроду,
Не всушили дужий мозок твій.

Нові покоління, як обнова,
В лоні сповиваються твоїм.
І дідівська гордовита мова
Служить вірно і слухняно їм.

Пристрасним, орлино-мудрим зором
Дивишся у всесвіт з-під повік...
Виродки – підтвердження суворе,
Що живеш і житимеш повік!

08.02.1962

Я...

Він дивився на мене тупо
Очицями, повними блекоти:
– Дарма ти себе уявляєш пупом,
На світі безліч таких, як ти. –
Він гримів одержимо і люто
І кривилося гнівом лице рябе,
Він ладен був мене розіпнути
За те, що я поважаю себе.
Не стала навколішки гордість моя...
Ліниво тяглася отара хвилин...
На світі безліч таких, як я,
Але я, їй-богу, один.
У кожного Я є своє ім'я,
На всіх не нагримаєш грізно,
Ми – це не безліч стандартних «я»,
А безліч всесвітів різних.
Ми – це народу одвічне лоно,
Ми – океанна вселюдська сім'я.
І тільки тих поважають мільйони,
Хто поважає мільйони «Я».

28.03.1962

Я чекав тебе з хмари рожево-ніжної,
Із ранкових туманів, з небесних октав,
Коли думи збігалися з мли бездоріжньої
І незвіданий смуток за душу смоктав.

Я від тебе жадав незвичайного й дивного,
Щоб з'явилася маренням, видивом, сном,
Щоби я знемагав од дихання нерівного,
Од заклятої радості під вікном.

І не міг я спекатися словесної пишності,
Одсахнутись ураз од кокетливих мрій –
Волочив я тебе в ореолі безгрішності
Крізь хитливих ілюзій розкиданий стрій.

Припливла ти до мене з прибоєм уяви,
Несподівано встала над смутком чекань –
Розцяцькованих мрій павіани і пави
Повтікали лякливо під купол світань.

Розгубили вони свої зваби і почесні,
І сьогодні вклоняється серце мое
Тій земній, соромливій, жагучій жіночості,
Що красою життя – материнством – стає.

4–6.V./19/62

ЛЕБЕДІ МАТЕРИНСТВА

Мріють крилами з туману лебеді рожеві,
Сиплють ночі у лимани зорі сургучеві.

Заглядає в шибку казка сивими очима,
Материнська добра ласка в неї за плечима.

Ой біжи, біжи, досадо, не вертай до хати,
Не пущу тебе колиску синову гойдати.

Припливайте до колиски лебеді, як мрії,
Опустіться, тихі зорі, синові під віі.

Темряву гойдали криками півні,
Танцювали лебеді в хаті на стіні,

Лопотіли крилами і рожевим пір'ям,
Лоскотали марево золотим сузір'ям.

Виростеш ти, сину, вирушиш в дорогу,
Виростуть з тобою приспані тривоги.

У хмільні світанки мавки чорноброві
Ждатимуть твоєї ніжності й любові.

Будуть тебе кликати у сади зелені
Хлопців чорночубих диво-наречені.

Можеш вибрати друзів і дружину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Можна вибрати друга і по духу брата,
Та не можна рідну матір вибрати.

За тобою завше будуть мандрувати
Очі материнські і білява хата.

І якщо впадеш ти на чужому полі,
Прийдуть з України верби і тополі,

Стануть над тобою, листям затріпочуть,
Тугою прощання душу залоскочуть.

Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

[Не пізніше 13.V.1962]

Може, так і треба неодмінно,
Як робить давно вже звикли ми:
Падати слухняно на коліна
Перед геніальними людьми.

Вихвалять, і славити, й кричати,
Роздувати фіміамів дим –
Геніїв між нами небагато,
То чому б не поклонялись їм?

Але я зібрав би всіх титанів
І сказав би, знявши капелюх:
– Я не буду вам співать пеанів
І хвальбою лоскотати слух.

Ви усі розумні та відверті,
Тож скажіть по щирості мені:
Хто й за що вам дарував безсмертя,
Хто й за що продовжив ваші дні?

Говоріть, кричіть, щоб всі узнали,
Втямили нарешті до пуття:
Смертні вам безсмертя дарували,
Смертні вам продовжили життя!

Щоб надійно крила соколині
Вас у небі вічності несли,
Мудрості своєї по краплині
Смертні вам, як бджоли, віддали.

Вас, як прапор, підніма людина
В боротьбі за правду проти тьми.
Генії! Безсмертні! На коліна
Станьте перед смертними людьми!

11.VI.1962

Понеси мене на крилах, радосте моя,
Де на пагорбах і схилах сонця течія.

Де стоять в обновах білих, в чистому вбранні
Рідні хати, білі хати з хмелем при вікні.

Де замріяні дівчата ходять до криниць,
Де послались шовком ниви обіч ґрунтовиць.

Де мене, рум'яне диво з прутиком в руці,
Ухопив гусак сварливий за нові штанці.

Благослови, добра доле, вередухо вперта,
На цій землі мені жити та на ній і вмерти.

28.06.1962

УКРАЇНСЬКИЙ ЛЕВ

Бубнявлють думки, проростають словами,
Їх пагіння бринить у завихренні днів –
Цілий тиждень живу і ходжу між левами,
Недаремно ж і місто взивається – Львів.

Є міста-ренегати, є просто байстрята,
Є леви, що мурликають, наче коти, –
Божевільно байдуже облизують грати
І пишаються з власної сліпоти.

Але думать про них я сьогодні не хочу,
Бо мені, видно, трішечки повезло –
Я побачив у Львові Шашкевича очі,
Кривоносові плечі й Франкове чоло.

Сивий Львово! Столице моєї мрії,
Епіцентр моїх радощів і надій!
Вибухає душа – я тебе розумію,
Але, Львово, хоч трішки мене зрозумій.

Я до тебе прийшов із захопленням сина
Од степів, де Славута легенди снує,
Щоби серце твоє одчайдушно левине
Краплю сили хлюпнуло у серце моє.

[Літо 1962]

ПЕРЕХОЖИЙ

Ліні Костенко

Як він ішов!
Струменіла дорога,
Далеч у жадібні очі текла.
Не просто ступали –
Співали ноги,
І тиша музику берегла.
Як він ішов!
Зачарований світом,
Натхненно і мудро творив ходу –
Так нові планети грядуть на орбіти
З шаленою радістю на виду!
З шаленим щастям і сміхом гарячим,
З гімном вулканним без музики й слів!
Як він ішов!
І ніхто не бачив,
І ніхто від краси не зомлів.
В землю полускану втюпився кожен,
Очі в пилюці бездумно волік...
Раптом –
Шепіт поміж перехожих:
– Що там?
– Спіткнувсь чоловік...
Одні співчували йому убого,
Інші не втримались докорять:
– Треба дивитись ото під ноги,
Так можна голову потерять... –
Трохи в футболі пограли словами,
Обсмакували чужу біду.
А він знову йшов.
І дивився прямо.
І знову
Натхненно творив ходу!

19.IX./19/62

Ну скажи – хіба це фантастично,
Що у цьому хаосі доріг
Під суворим небом,
Небом вічним,
Я тебе зустрів і не зберіг?
Ти і я – це вічне, як і небо.
Доки мерехтітимуть світи,
Будуть Я приходити до Тебе,
І до інших йтимуть
Горді Ти.
Як це все буденно!
Як це звично!
Скільки раз це бачила Земля!
Але ж ми з тобою...
Ми не вічні,
Ми з тобою просто – ти і я...
І тому для мене так трагічно
Те, що ти чиясь, а не моя.

24.IX./19/62

САМОТНІСТЬ

Часом я самотній, ніби Крузо,
Виглядаю з-за обрію кораблів.
І думка безпорадно грузне
В клейкім баговинні слів.

На своєму дикому острові
В шкірянці з убитих надій
Штрикаю небо очима гострими:
– Де ти, П'ятнице мій? –

Залпи відчаю рвуться з горла,
Гуркотять у байдужу даль:
– Пошли мені, Боже, хоч ворога,
Коли друга послати жаль!

24.09.1962

* * *

Найогидніші очі порожні,
Найгрізніше мовчить гроза,
Найнікчемніші дурні вельможні,
Найпідліша брехлива сльоза.

Найпрекрасніша мати щаслива,
Найсолодші кохані вуста,
Найчистіша душа незрадлива,
Найскладніша людина проста.

Але правди в брехні не розмішуй,
Не ганьби все підряд без пуття,
Бо на світі той наймудріший,
Хто найдужче любить життя.

29.09.1962

О земле з переораним чолом,
З губами, пересохлими від сміху!
Тебе вінчали з кривдою і злом,
Байстрятам шматували на утіху.

Українонько! Гуде твоє багаття,
Убогість корчиться і дотліває в нім.
Кричиш мені у мозок, мов прокляття
І зайдам, і запродавцям твоїм.

Любове грізна! Світла моя муко!
І радосте безрадісна моя!
Бери мене! У материнські руки
Бери моє маленьке гнівне Я!

Візьми всього! І мозок мій, і вроду,
І мрій дитинних плеса голубі.
Для мене найсвятіша нагорода –
Потрібним будь, красо моя, тобі.

29.IX./19/62

ОДИНОКА МАТІР

Він мовчки впав.
Отерпли зорі строгі,
Страждання опустилось на лице,
І краяв темінь
Передсмертний стогін,
Безпомічний і гострий,
Мов ланцет.
Його вже не було.
А ненависть стожала
Мечами помсти рвалася у світ,
Бо поруч з ним
Прострелені лежали
Твоя любов,
Твої сімнадцять літ.
Життя тріумфувало у двобої,
Життя крізь смерть
Утвердило себе...
І стала ти
В сімнадцять літ вдовою,
Хоч наречений твій
Ще й не знайшов тебе.
Росли роки.
Росло твоє чекання.
Печаль смоктала радощі твої,
І над твоїм
Розстріляним коханням
Скажено глузували солов'ї.
Та право материнства –
За тобою!
І син в колисці пісню наслуха.
Хай вузьколюбі
Звуть його ганьбою,
А лицеміри – пасинком гріха.
Нехай духовні покидьки
Й заброди
Байстрам, безбатченком
Назвуть твоє дитя,
Найтяжчий злочин –

Вкрасти у народу
Тобі довірене життя.
Мадонно мого часу!
Над тобою
Палають німби муки і скорбот,
І подвиг твій,
Обпечений ганьбою,
Благословив розстріляний народ.

10.X.[19]62

ЗЛОДІЙ

Дядька затримали чи впіймали –
Дядька в сільраду ескортували.
Дядька повчали і докоряли:
– Як вам, дядьку, не ай-я-яй
Красти на полі свій урожай!
У кого ви крали? Ви крали в себе.
Це ж просто сором красти свій труд. –
Дядько понуро тім'я теребив
І смакував махру.
Дядько кліпав товстими віями,
Важко дивитися в очі ганьби,
Важко йому із домашніми мріями
Враз осягнуть парадокси доби.
– Та воно так, – у кулак кахикав, –
Красти погано... Куди вже гірш. –

Рвися з горлянки свавільним криком,
Мій неслухняний вірш!
Чому він злодій? З якої речі?
Чому він красти пішов своє?
Давить той клунок мені на плечі,
Сором у серце мені плює...
Дядька я вбити зневагою мушу,
Тільки у грудях клекоче гроза:
Хто обікрав, обскуб його душу?
Хто його совісті руки зв'язав?
Де вони, ті – відгодовані й сірі,
Недорікуваті демагоги і брехуни,
Що в'язи скрутили дядьковій вірі,
Пробиваючись в крісла й чини.
Їх би за ґрати! Їх би до суду!
Їх би до карцеру за розбій!
Доказів мало??? Доказом будуть
Лантухи вкрадених вір і надій.

12.10.1962

Гей, нові Колумби й Магеллани,
Напнемо вітрила наших мрій!
Кличуть нас у мандри океани,
Бухту спокою облизує прибій.

Хто сказав, що все уже відкрито?
Нащо ж ми народжені тоді?
Як нам помістити у корито
Наші сподівання молоді?

Кораблі! Шикуйтеся до походу!
Мрійництво! Жаго моя! Живи!
В океані рідного народу
Відкривай духовні острови!

Геть із мулу якори іржаві –
Нидіє на якорі душа!..
Б'ються груди об вітри тужаві,
Каравела в мандри вируша.

Жоден вітер Сонця не остудить,
Півень землю всю не розгребе!
Україно! Доки жити буду,
Доти відкриватиму тебе.

Мріяти й шукати, доки жити,
Шкварити байдужість на вогні!..
А якщо відкрию вже відкрите, –
Друзі! Ви підкажете мені...

15.X.[19]62

ЗАВІРЮХА

Ой, зима!
Біжить, регоче біло,
Бубонами брязкає в степу...
Вам усе на світі зрозуміло?
Просвітійть, премудрі,
Недозрілу
Душу мою,
Зрячу і сліпу!
Душу примітивну,
як хурделиця,
Білу й зрозумілу,
Наче сніг!
Їй чомусь
В очах туманом стеляться
Істини одвічні і нудні.
Ну й зима!
Сміється, свище, сіє,
Гонить дум урочистий кортеж:
Як усе на світі зрозумієш,
То тоді зупинишся
І вмреш!

17.X.[19]62

КРИК ХХ ВІКУ

У небі тішились хмари,
У небі сонце пливло,
Під небом кривавіли чвари
І лютувало зло.

Земля, вагітна скорботою
(Горе їй груди тне),
Над кривдою і підлотою
Народила мене.

Народила, немов надію,
Колисала ночами без сну:
– Може, від тебе помолодію,
Може, побачу весну...

Може, твій струм і атом
Вгамують нестерпний біль. –
Голосила над віком Двадцятим
Найгеніальніша з породіль.

Голосила велика мати,
Благала, кричала мені,
Щоб став я жорстоким катом
Недоумства, підлоти й брехні.

І стою у злобі по коліна
З серцем, повним ганьби
 й проклять,
Божевільні каліки й руїни
У зіницях моїх миготять.

Що залишу майбутньому дневі,
Чим ділитися буду з ним?
Вибухають бомби водневі
На обпеченім лобі моім!

А люди забавляються, мов діти,
Катам співають гімни холуї,
І генерали мріють посадити
На всій планеті атомні гаї.

Ридаю і кричу, гилю себе у груди,
Волосся патраю з сідої голови:
Що можу я, коли дрімають люди?
Що можу я, коли заснули ви?

21.X./19/62

НЕКРОЛОГ КУКУРУДЗЯНОМУ КАЧАНОВІ, ЩО ЗГНИВ НА ЗАГОТПУНКТІ

Не чути голосів, іржавіють оркестри,
Оратори втомились від кричань:
В труні лежить не вождь і не маестро,
А просто – кукурудзяний качан.

Труна із тупості, бездарністю оббита;
Бредуть за нею стомлені думки:
Кого оплакувать, кого мені судити,
Кому із серця відбивать замки?

Кого трясти за петельки і душу?
Кого клясти за цю безглузду смерть?
Помер качан, і я кричати мушу,
Налитий смутком і злобою вщерть.

Качане мій, за що тебе згноїли?
Качане мій, кому ти завинив?
Качане мій, лягли в твою могилу
І людська праця, і щедроти нив.

Безсонні ночі, неспокійні днини,
Мозолі, піт, думок гарячий щем
Лягли з тобою поруч в домовину
І догнивають під густим дощем.

Прокляття вам, лукаві лицедії,
В яких би ви не шлялися чинах!
Ви убиваєте людську надію
Так само, як убили качана.

26.X./19/62

* * *

Як не крути,
на одне виходить,
слід би катюгам давно зазубрить:
можна прострелити мозок,
що думку народить,
думки ж не вбить!

26.X.1962

ГЕРОСТРАТ

Нащо мене засуджено до страти?
Нікчемні люди, ваш нікчемний суд
Не обезглавив слави Герострата –
Я єсьм живий, і я творю свій труд!

Забуті зодчі, муляри забуті,
І прахом взято скульптора ім'я –
На попелі їх дум встаю із каламуті,
Іду у всесвіт і в безсмертя я.

Кляніть мене, кривіться від огиди,
Несіть мені зневагу і плювки –
Вже чорна слава вбивці Артеміди
Мені під ноги кинула віки!

Ви всі – ніщо. Ваш труд, і ваші болі,
І ваші мрії – порох все і тлін.
Над вами – я. Вулкан моєї долі
Веде мене крізь хаос поколінь.

Над світом галасливим і патлатим,
Що чварами гуде і клекотить,
Затис я в жмені божевільний атом,
І слава мені груди лоскотить.

Творіть красу, дерзайте і не спіте,
Та пам'ятайте, що над вами – я,
Готовий все убити і спалити,
Щоб обезсмертити своє ім'я.

06.11.1962

Світ який – мереживо казкове!
Світ який – ні краю ні кінця!
Зорі й трави, мрево світанкове,
Магія коханого лица.
Світе мій гучний, мільйонноокий,
Пристрасний, збурунений, німий,
Ніжний, і ласкавий, і жорстокий,
Дай мені свій простір і неспокій,
Сонцем душу жадібну налий!
Дай мені у думку динаміту,
Дай мені любові, дай добра,
Гуркочи у долю мою, світе,
Хвилями прадавнього Дніпра.
Не шкодуй добра мені, людині,
Щастя не жалій моїм літам –
Все одно ті скарби по краплині
Я тобі закохано віддам.

10.10.1962

* * *

Люди часто живуть після смерті:
Вріже дуба, а ходить і їсть,
Перепродує мислі подерті
У завулках тісних передмість.

Гилить зуби, дає поради,
Носить лантухи настанов,
Підмічає серйозні вади
У діяльності установ.

Не втомляється спати і жерти,
На милицях за часом біжить.
Їй-право, не страшно вмерти,
А страшно мертвому жить.

10.11.1962

МОНАРХИ

Диктатори, королі, імператори,
Мліючи в димі хвальби,
Роззявили пащі, мов кратери,
І гукали:
– Ми – символ доби.
– Хто не з нами, той проти Бога.
Хто не з нами, той проти всіх!
І сипались лаври убогі
До куцих кривавих ніг.
Нікчемна, продажна челядь,
Банда кривляк для втіх,
Щоб мати що повечерять,
Годувала холуйством їх.
Ідоли обслинені, обціловані
Ішли величаві в своїй ході.
А поруч вставали некороновані
Корифеї і справжні вожді.
Вставали Коперники і Джорджоне,
Шевченко підводив могутнє чоло,
І біля вічного їхнього трону
Лакузи жодного не було.
Бо щире, високе небо
Не підмалюєш квачем,
Бо величі справжній не треба
Спиратись на плечі нікчем.

13.11.1962

Чорні від страждання мої ночі,
Білі від скорботи мої дні
Впали у твої свавільні очі,
Жадібні, глибокі і чудні.

Я тебе не хочу обминути,
Я тебе не смію обійти.
Дай мені губами зачерпнути
Ніжної твоєї доброти.

Диких орд незлічені навали
Розстрожили пращури мої,
Щоб несла ти гордо і зухвало
Груди недоторкані свої.

Щоб горіли маками долоні,
Щоб гуло моє серцебиття,
Щоб в твоєму соромливім лоні
Визрівало завтрашнє життя.

І моє прокляття очманіле
Упаде на тім'я дурням тим,
Хто твоє солодке грішне тіло
Оскверняє помислом гидким.

Стегна твої, брови і рамена,
Шия і вогонь тендітних рук –
Все в тобі прекрасне і священне,
Мамо моїх радощів і мук!

16.11.1962

Скільки б не судилося страждати,
Все одно благословлю завжди
День, коли мене родила мати
Для життя, для щастя, для біди.

День, коли мої маленькі губи
Вперше груди мамині знайшли,
День, що мене вперше приголубив
Ласкою проміння із імли.

Як мені даровано багато,
Скільки в мене щастя, чорт візьми! –
На землі сміятись і страждати,
Жити і любити поміж людьми!

16.11.1962

Ти знаєш, що ти – людина?
Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя – єдина,
Мука твоя – єдина,
Очі твої – одні.

Більше тебе не буде.
Завтра на цій землі
Інші ходитимуть люди,
Інші кохатимуть люди –
Добрі, ласкаві й злі.

Сьогодні усе для тебе –
Озера, гаї, степи.
І жити спішити треба.
Кохати спішити треба. –
Гляди ж не проспий!

Бо ти на землі – людина,
І хочеш того чи ні –
Усмішка твоя – єдина,
Мука твоя – єдина,
Очі твої – одні.

16.11.1962

ПОМИЛКА

Помилялись не тільки люди,
Помилялись навіть святі.
Згадайте: Ісус від Іуди
Мав останній цілунок в житті.

Ми не святі, не боги, а значить,
Не варто втішати себе дарма.
Але, як твій промах
Лиш ворог бачить, –
Друзів у тебе нема!

29.11.1962

УКРАЇНІ

Коли кризь розпач випнуться надії
І загудуть на вітрі степовім,
Я тоді твоїм ім'ям радію
І сумую іменем твоїм.

Коли грозує далеч неокрая
У передгроззі дикім і німім,
Я твоїм ім'ям благословляю,
Проклинаю іменем твоїм.

Коли мечами злоба небо крає
І крушить твою вроду вікову,
Я тоді з твоїм ім'ям вмираю
І в твоєму імені живу!

10.12.1962

* * *

Там, у степу, схрестилися дороги,
Немов у герці дикому мечі,
І час неспинний, стиснувши остроги,
Над ними чвалить вранці і вночі.

Мовчать над ними голубі хорали,
У травах стежка свище, мов батіг.
О, скільки доль навіки розрубали
Мечі прадавніх схрещених доріг!

Ми ще йдемо. Ти щось мені говориш.
Твоя краса цвіте в моїх очах.
Але скажи: чи ти зі мною поруч
Пройдеш безтрепетно по схрещених мечях?

20.12.1962

[НА ЦВИНТАРІ РОЗСТРІЛЯНИХ ІЛЮЗІЙ]

Гранітні обеліски, як медузи,
Повзли, повзли і вибилися з сил –
На цвинтарі розстріляних ілюзій
Уже немає місця для могил.

Мільярди вір зариті у чорнозем,
Мільярди щастя розвіяні у прах.
Душа горить. Палає лютий розум.
І ненависть регоче на вітрах.

Коли б усі одурені прозріли,
Коли б усі убиті ожили,
То небо, від прокльонів посіріле,
Напевне б, репнуло від сорому й хули.

Тремтять, убивці! Думайте, лакузи!
Життя не наліза на ваш копил.
Ви чуєте? На цвинтарі ілюзій
Уже немає місця для могил!

Уже народ – одна суцільна рана,
Уже від крові хижіє земля,
І кожного катюгу і тирана
Уже чекає зсукана петля.

Розтерзані, зацьковані, убиті
Підводяться і йдуть чинити суд,
І їх прокльони, злі й несамовиті,
Впадуть на душі плісняві і ситі,
І загойдають дерева на вітті
Апостолів злочинства і облуд!

23.12.1962

Де зараз ви, кати мого народу?
Де велич ваша, сила ваша де?
На ясні зорі і на тихі води
Вже чорна ваша злоба не впаде.

Народ росте, і множитья, і діє
Без ваших нагаїв і палаша.
Під сонцем вічності древніє й молодіє
Його жорстока й лагідна душа.

Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Ніхто не перекреслить мій народ!
Пощезнуть всі перевертні й приبلуди
І орди завойовників-заброд!

Ви, байстрюки катів осатанілих,
Не забувайте, виродки, ніде:
Народ мій є! В його волячих жилах
Козацька кров клекоче і гуде!

24.12.1962

* * *

Розвели нас дороги похмурі,
І немає жалю й гіркоти,
Тільки часом у тихій зажурі
Впливаєш з-за обр'ю ти.

Тільки часом у многоголоссі,
В суеті поїздів і авто
Спалахне твоє біле волосся,
Сірі очі і каре пальто.

24.12.1962

ПОКАРА

Не всі на світі радощі священні –
Є радощі, народжені з проклять:
Коли, метнувши громи навіжені,
Став Єву Бог із раю проганяць,
Він їй сказав: «Ослушниче зухвала!
Мені твого не треба каяття –
Прирік тобі, щоб в муках сповивала,
Живила кров'ю завтрашнє життя!»
Адам ходив насуплений, мов хмара,
У розпачі кривила Єва рот,
Бо ще не знала ця наївна пара,
Що та жорстока помста і покара
Дорожча всіх утрачених щедрот.

30.12.1962

Земле рідна! Мозок мій світліє
І душа ніжнішою стає,
Як твої сподіванки і мрії
У життя вливаються моє.

Я живу тобою і для тебе,
Вийшов з тебе, в тебе перейду,
Під твоїм високочолим небом
Гартував я душу молоду.

Хто тебе любов'ю обікраде,
Хто твої турботи обмине,
Хай того земне тяжіння зрадить
І з прокляттям безвість проковтне!

16.01.1963

Люди – прекрасні.
Земля – мов казка,
Кращого сонця ніде нема.
Загруз я по серце
У землю в'язко.
Вона мене цупко трима.
І хочеться
Бути дужим,
І хочеться так любить,
Щоб навіть каміння байдуже
Захотіло ожити
І жить!
Воскресайте, камінні душі,
Розчиняйте серця і чоло,
Щоб не сказали
Про вас грядущі:
Їх на землі не було...

16.01.1963

* * *

І буде все, що має бути:
Тумани, сонце, дім і путь –
Лиш слід дорогу перетнути
Тому, що не повинно бути.

30.01.1963

НЕ ВІР МЕНІ

Не вір мені, бо я брехать не вмію,
Не жди мене, бо я і так прийду.
Я принесу тобі свою надію,
А подарую смуток і біду.

Слова ясні, лише мені відомі,
У бурмотіння скучне переллю,
Свою усмішку у холодній втомі
Бездумно, безголово утоплю.

І буду нерозумно обридати
І недоречно скиглити чомусь,
Але, як треба буде заридати,
Я гомерично, тупо засміюсь.

Не вір мені, бо я брехать не вмію,
Не жди мене, бо я і так прийду.
Я принесу тобі свою надію,
А подарую смуток і біду.

27.02.1963

КУРДСЬКОМУ БРАТОВІ

«Борітеся – поборете...»

Т. Шевченко

Волають гори, кровію політі,
Підбиті зорі падають униз:
В пахкі долини, зранені і зриті,
Вдирається голодний шовінізм.

О курде, бережи свої набої,
Але життя убивців не щади!
На байстрюків свавілля і розбою
Кривавим смерчем, бурею впади!

Веди із ними кулями розмову,
Вони прийшли не тільки за добром:
Прийшли забрати ім'я твоє, мову,
Пустити твого сина байстрюком.

З гнобителем не житимеш у згоді:
Йому – «паняць», тобі – тягнути віз!
Жиріє з крові змучених народів
Наш ворог найлютіший – шовінізм.

Він віроломство заручив з ганьбою,
Він зробить все, аби скорився ти...
О курде, бережи свої набої,
Без них тобі свій рід не вберегти.

Не заколисуй ненависті силу.
Тоді привітність візьмеш за девіз,
Як упаде в роззявлену могилу
Останній на планеті шовініст.

08.03.1963

Сниться мені невідома Італія,
Сонце палюче та кремені гір,
Платтям принадно охоплена талія
І на вустах – медозбір.
Сняться мені твої плечі оголені,
Ніжна покора натомлених рук,
Губи твої, переможно подолані,
Серця стривожений стук.
Палять мене твої фосфорні очі,
Перса солодкі й тісні,
Диханням пристрасним сповнені ночі –
Сняться, прокляті, мені.

14.05.1963

Є тисячі доріг, мільйон вузьких стежинок,
Є тисячі ланів, але один лиш мій.
І що мені робить, коли малий зажинок
Судилося почать на ниві нерясній?

Чи викинути серп і йти байдикувати,
Чи долю проклясти за лютий недорід
І до сусід пристать наймитувати
За пару постолів і шкварку на обід?

Коли б я міг забуть убоге рідне поле,
За шмат цієї землі мені б усе дали...
До того ж і стерня ніколи ніг не коле
Тим, хто взува холуйські постолі.

Та мушу я іти на рідне поле босим,
І мучити себе й ледачого серпа,
І падати з втоми на покоси,
І спать, обнявши власного снопа.

Бо нива це – моя! Тут я почну зажинок,
Бо кращий урожай не жде мене ніде,
Бо тисяча доріг, мільйон вузьких стежинок
Мене на ниву батьківську веде...

17.05.1963

ПРИРУЧЕНИМ ПАТРІОТАМ

Обмивши губи в нарзані чи каві,
Дожовуючи свіжий бутерброд,
Ви стаєте великі й величаві
І любите Вітчизну і народ.

Ви чуєте народні віщі думи,
Його тривоги берете в серця,
Коли потієте у черзі за костюмом,
Затиснувши в долоні гаманця.

Ні, ви не блазні, ви не лицеміри –
Нікчемного презирства не убить,
І свій народ ви любите без міри,
Коли у міру вигідно любить.

За плату ви закохані в ідею
І зморшки морщите на ситому чолі...
Кому ж ви служите, приручені Антеї,
Відірвані від матері-землі?

Хто ваш народ? Яка у нього доля?
Куди його коріння проросло?
Чиї могили стогнуть серед поля,
Забрівши здичавіло у село?

Хоч раз почуйте, грамотні руїни,
Нікчемні слуги чорного добра,
Як, обіпершись вітрові на спину,
Кричить Тарасова гора:
– Нема на світі України,
Немає другого Дніпра!..

26.06.1963

БАЛАДА ПРО ЗАЙШЛОГО ЧОЛОВІКА

На Свято Зелене з густих заплав
Прийшов чоловік і надію посіяв:
– Мене, люди добрі, Пан-Бог послав,
Щоб я вам зачав месію.
Гріхами задавлене ваше село,
Брехня розлилася, як море,
Та встане мій син і лукавство та зло
За Божим велінням поборе.
Ведіть мені дочок шістнадцяти літ,
Я виберу суджену Богом, –
Сказав і присів біля шинку на пліт,
Припикши всіх поглядом строгим.
Коли ж привели перед нього дівчат,
Він мовив, махнувши рукою:
– Ну що ж, доведеться наступного року чекать:
Нема поміж ними святої.

І хто тільки міг, той прибуді служив,
Ніс їсти і пити до хати,
Щоб їх визволитель безжурно дожив
В селі до наступного свята.
І знову ведуть перед нього дівчат,
А він лиш хита головою:
– Гай-гай, доведеться наступного свята чекать:
Нема й поміж цими святої.

І зими біліють, і весни дзюрчать,
Роки пропливають, мов хмари,
А він подивляє паради дівчат,
Та все не знайде собі пари.
Лиш сумно щоліта кива головою
– Нема й поміж ними святої.

І люди принишкли, покірні й сумні,
І моляться, хто тільки може:
– Як треба, життя укорочуй мені,
Ташли йому суджену, Боже.

На свято тридцятьє слухняні осли,
Втомившись присуду ждати,
Навшипиньки до зайди у хату зайшли, –
Він мертвий лежав серед хати.

Коли ж, проклинаючи грішних дівчат,
Обмить його люд позбігався,
Побачили раптом: безплідний кастрат
Месію зачать нахвалявся.

09.07.1963

«Щоб полюбити, треба звикнути...» –
Як часто брешуть мудреці.
Щоб полюбити, треба зникнути,
Й прийти по вранішній росі,
І впасти в землю стиглим житом,
І знов зійти для юних битв...
Щоб полюбити, треба жити?
Любов – життя!
А що зробити,
Щоб і тебе хтось полюбив?

17.11.1963

Нашої заслуги в тім не бачу,
Нашої не знаю в тім вини,
Що козацьку бунтівливу вдачу
Нам лишили предки з давнини.

Нам і те не добавляє слави,
Що вони од чужоземних сил
Заступили землю кучеряву
Горами високими могил.

Бо коли, закохані в минуле,
Прокуняєм свій великий час,
Наша лінь нікого не розчулить,
Слава ж та відмовиться від нас.

Спогади докучливі, як нежить,
Що тій славі принесуть нове?
Тільки тим історія належить,
Хто сьогодні бореться й живе.

1963

Пробіснувались хуртовини й тучі.
Земля – немов пустельний білий гриб.
Але чому це сніг такий скрипучий?
Що крок – по серцю б'є холодний скрип.
Стежинка в'ється, мов змія повзуча.
О люди, де ви? Збили бурі з ніг?
Тоді навіщо сам себе я мучу,
Якщо весь білий світ у білім сні?
Якщо вже вас не витягне й бульдозер
Із теплих закапелків тихих днів
Збайдужен край свій вирвати з морозів,
Щоб він зі сплячки лунко забринів
І забуйнів у юній круговерті...
А сніг скрипить. Невже це кроки смерті?

[Без дати]

В житті є світоч в кожній людині.
Одним – це купа золота, іншим – влада,
той мріє про гарем, сей – про посаду.
Лише мені зруйновано святиню:
хоч на годину, хоч на мить єдину,
прилинь до мене, душе ідеальна!
До завтрього така дорога дальня,
а чи й сьогодні бути десь повинна.

Інакше я не клекотів би виром,
заліг би в баговинні, де тепліше.
Так просять тільки Бога, коли віру
боятися в нього втратити. Прилинь же!
Прилинь до мене, ідеальна душе!
Я вірити у тебе хочу й мушу!

{Без дати}

БАЙКИ

Ю-ВИЛЯЄМО

Збіглись кури та індики,
Підняли страшний базар:
– Слава Півневі навіки!
– Півень!
– Півень!
– Ювіляр!
Крекчуть селезні з заплави,
Гуси хлипають з Дніпра:
– Ювіляру вічна слава!
– Слава генію!
– Ура!
І розчулено ридає
Із трибуни Горобець:
– Рівних Півневі немає,
Півень – перший наш співець!
Молодець!
Станьте, птахи, на коліна!
Заздрить Півневі, півні!
Він співає солов'їно
Голосні свої пісні.
Дай вам, Боже, стільки сили,
Щоб по разі на віку
Ви, як він, сказати зуміли
Голосне, дзвінке, стокриле,
Граціозне, свіже, миле,
Дуже мужнє й дуже сміле,
Сонячне
«Ку-ку-рі-ку»!
Це – пошана! Це – довір'я!
Це, – скажу вам, – ювілей!
Лоскiтливi, наче пiр'я,
Рвуться оди iз грудей!
Нiби роси-росяницi,
Сльози капають з очей,
Мов навчилися цi птицi
Ювілеїти в людей.

25.1/19/62

СУД

Параграфи присіли біля столу,
Примітки причаїлись по кутках,
Очима гострими підсудну прокололи
Цитати із багнетами в руках.

І Циркуляр дивився в окуляри,
І грілися роззяви біля груб,
І Вказівки скакали, як примари,
Із телефонних мудрих труб.

– Вона чужа, – параграфи сказали,
– Вона не наша, – мовив Циркуляр.
– Нечувана, – примітки пропищали.
І в залі знявся лемент і базар.

І Циркуляр на них поглянув строго,
І зал заворушився і затих...
...І розп'яли її, небогу,
В ім'я параграфів товстих.

Вона даремне присягала слізно,
Що не чинила і не чинить зла...
Була у суддів логіка залізна:
Вона ні в які рамочки не лізла,
Вона – новою думкою була.

21.04.1963

ΕΠΙΤΑΦΙΪ

ПЛАЗУНОВІ

Цей плазував на череві
І догоджати звик,
Начальникові килимом
Під ноги слав язик.

Тепер з могили темної
Благання шле на світ:
«Переверніть, о людоньки,
Зі спини на живіт!»

29. II. [19]61

КЛЯУЗНИКОВІ

Отрути й жовчі стільки в нім засохло,
Що черв'яки в його труні подохли.

29. II. [19]61

ЗАЗДРІСНИКОВІ

А цей ночами все сичить і свище,
Хоч вже перетворивсь на порошок:
– Чого могила у сусіда вища
І домовина вища на вершок?..

29. II. [19]61

ЕПІТАФІЯ НА МОЇЙ МОГИЛІ

Єдиний був, хто пив горілку,
І не проліз крізь чарку в Спілку.

26.XII.[19]61

ПОЕМИ

КИРПАТИЙ БАРОМЕТР

I. ЗАМІСТЬ ВЕЧІРНЬОЇ МОЛИТВИ

Ти лежиш іще впоперек ліжка –
Ну до чого мале й чудне!
А до тебе незримі віжки
Прив'язали цупко мене.

Кажуть, носа ти вкрав у баби,
Губи й ноги забрав мої,
Взяв у матері синю звабу
І в очах своїх затаїв.

Спи, грабіжнику мій кирпатий.
Сумнів диханням розігрій,
Я тобі стану в голову слати
Найніжніші подушки мрій.

Розішлю свої думи в дозори,
Щоб у сизому міражі
Не ступало свавільне горе
На кордони твоєї душі.

Бо не змок ще убивчий порох
Од потоків дитячих сліз –
Через трупи надій бадьорих
Твій одвічний і підлий ворог
До усмішки твоєї ліз.

Над народами, над віками
Встало горе, мов чорний гном.
Торохтять бойові тамтами
Над прозорим дитячим сном.

Відгодована злість, і хитрість,
І закута в броню брехня

Атакують добро і щирість
Серед ночі й білого дня.

Гуркотять бойові колісници,
Свищать ратища і шаблі...
І тривозі моїй не спиться,
Йде вона босоніж по землі.

І встає проти кривди й злоби
Мій обсмалений сонцем гнів,
Щоби спав ти спокійно, щоби
Ти сміявся і жебонів.

І ладнає совість гармати
Проти підлості і обмов,
І виводить зневіру на страту
Безпощадна моя любов.

Наливайся земними силами,
Вдосталь радощів зачерпни –
Над тобою тріпочуть крилами
Тихі-тихі спокійні сни...

II. ПОГРОЗИ НОЧІ

Вибіг він з туману муки, втомлено присів,
Гуртувались мляві звуки у сузір'я слів.

Мав він силу необорну, цей лукавий хтось.
Мені в душу світло чорне від тих слів лилось.

Він сказав: «Скона твій спокій на моїх ножах,
Я – на місці, я – стоокий, я – всесвітній жах.

Дам тобі великі очі і великі вуха,
Страх до смерті залоскоче силу твого духа.

Гей, виходьте, мої слуги, мої вірні діти,
Мою владу, мою силу дурню покажіть!»

Вибігали із туману з галасом і гиком
Довгоруки, волохаті, обплетені ликом.

Вузьколобі й куцоногі, з іклами-зубами,
Заходились вибивати тропака ногами.

ТАНЕЦЬ ПІТЕКАНТРОПІВ

Ми не брешем, не лукавим –
Що подужаєм, берем!
Ми сьогодні світом правим,
Все жерем,
Жерем,
Жерем!

Тільки ми од страху вільні,
Ми – сини Європи!
Ми – могутні,
Ми – всесильні,
Ми – пітекантропи!

Нам живеться ласо й любо,
А на совість ми плюєм –
Що потрапило на зуби,
Те жуєм,
Жуєм,
Жуєм!

Тільки ми від глузду вільні,
Ми – сини Європи!
Ми – могутні,
Ми – всесильні,
Ми – пітекантропи!
Танцювали, гупотіли, раптом провалились,
На їх місці генерали як з землі вродились.

Оточили мою душу й заревіли п'яно,
Били в груди кулаками, мов у барабани.

ХОР ГЕНЕРАЛІВ

Слухай, мрійнику, ідіоте!
Ти – в комедії лицедій!
Ми випльовуєм сотнями з рота
Недогризки людських надій.

Не цяцьками – ракетами бавимо,
А життя не вертає назад –
Син ітиме з очима кривавими
Крізь гарячий атомний чад.

Одсахнеться твоєї щирості
І шукатиме ласки у риб,
Коли з серця у нього виросте
Наша мрія – атомний гриб.

Ми його заберем у тебе,
Вкрадем юність його й любов
І піднімем в розчахнуте небо
Над німим божевіллям дібров.

Здичавілі од крові нації
Будуть щирити ікла, мов звір,
І здихатимуть од радіації
У роззявлених пащах нір.

Як розірве космічну тишу
Передсмертний стогін землі –
Вічність подвиги наші запише
На своєму сивім чолі.

Вони пливли у ніч, як манекени,
Крізь їхні вигуки байдужі і страшні
Прилинув синім видивом до мене
Маленький привид і сказав мені.

МОНОЛОГ МАЛЕНЬКОГО ПРИВИДА

Я – твій ровесник. Доля моя куца,
Печаль моя не відає кінця –
Старих світил чіткі орбіти рвуться,
І гаснуть ненароджені сонця.

Я – твій ровесник. Плоть моя убита,
Із ребер в мене вирости дуби.
Моє життя потрощене, мов жито,
Ціпами божевілля і злоби.

Коли я біг розхристаний на луку,
Де обрій так прозоро глибинів,
Чужий солдат схопив мене за руку
І до людей у білому одвів.

І я дививсь на них незрозуміло,
В зіницях метушилися зірки,
І кров моя прозоро цибеніла
У банку із рожевої руки.

І чорна ніч звелась в очах у мене
І сон легкий навік мене зборов...
Моїм убивцям у голодні вени
Влили мою дитинно чисту кров.

Я – твій ровесник, пролісок надії,
Розтоптаний жорстокістю нікчем,
Я – син краси і голубої мрії,
Я – автор ненаписаних поем.

Я – твоя мука і твоє сумління,
Мені кати не обрубали крил:
Із ран моїх бере твоє коріння
Для боротьби і ненависті сил.

Немає в мене страху за плечима –
Я розірвав його одвічний гніт.

Великими блакитними очима
Дивлюся я докірливо на світ.

Іди і спопеляй байдужі душі,
І сліпоту, й холопство прокляни,
Щоб не зійшлись, в кривавицю заюшені,
Народів обікрадених сини.

Я – твій ровесник. Доля моя куца.
Печаль моя не відає кінця.
Я кличу вас у відчаї не гнуться,
А вибухати, як нові сонця!

ІІІ. РАНОК

Над тихим сном мого малого сина,
Над плетивом думок моїх і мрій
Пливла тривога, ніби всесвіт, сива,
Гойдаючись на гребенях надій.

Цідилась ніч крізь темне сито неба,
І зорі танули, як вогники малі...
Кирпатий мій! Дивлюся я крізь тебе
У завтрашнє страдалиці Землі.

Я бережу для тебе її квіти,
Тобі несу думок своїх вогонь,
Для тебе запускаю на орбіти
Ракети із порепаних долонь.

Ми народились в муках, щоб родити,
Синами обезсмертити свій рід,
Щоб квітував на диво всього світу
Козацький геніальний родовід!

Сини! Сини! Барометри кирпаті
Людського спокою і завтрашнього дня!
Ми перед вами разом винуваті,
Що на планеті бійки і гризня.

Ми винуваті, що міліють ріки
І лисинами світять береги,
Що десь духовні лупляться каліки
І виростають наші вороги.

Будь проклят спокій! Досить нарікати
На клопітливий і суворий час!
Грядуть сини – барометри кирпаті,
Вони за все спитають завтра нас.

17.IX.[19]62

ХУЛІГАНСЬКА ІЛІАДА, АБО ПОСОРОМЛЕННЯ ГОМЕРА

Ах, ти ж моя пташечко, Музо-щебетухо,
Що там ти Гомеру бевкнула на вухо?
Не могла хіба ти звіритись нікому,
Що пішла звірятися старцеві сліпому?
Та були ж в Елладі писарі й поети,
Чесні та цнотливі, як тепер газети,
Та за тую, Музо, витівку погану
Ми б тобі на зборах всучили догану,
Ми б зібрали збори і веліли зборам
Вислухати соло і гукати хором:
– Як тобі не соромно! Як тобі не сором! –
Дав би тобі чосу всенародний форум,
Щоб не потурала маячінням хворим.
Старця відшукала, то воно й не диво,
Що підніс трудящим він потворне читиво,
Де усе – неправда, де усе – фальшиво,
Де не видно зовсім ролі колективу.
Все поперекручував той старий дивак,
А воно насправді все було отак:

I

Прийшов до Греції Парис,
Вхопив Олену і поніс...

II

Проснувсь рогатий Менелай,
Гукнув щосили: – Переймай!

III

Бігали в погоню греки-скороходи,
Але злодій хитрий мов упав у воду.

IV

Сумували греки гірко без упину:
Нащо він поцупив громадську дружину?

– За таку образу, гіршу від розбою,
Зберемося разом та зруйнуєм Трою!

V

Виступала грізна рать
Кляту Трою покарать –
Що мечами, що списами,
Богатирськими щитами.
Всі дороги аж дзвенять.
Всі завзяті, всі крилаті,
Всі щасливі, мов на святі,
Ще й «ура!» кричать.
Грає напис на знаменах
«Смерть або Олена!»

VI, VII, VIII, IX

Десять літ на стіни Трої
Лізуть ордами герої,
А троянці щедро й щиро
Вгонять їм в лоби сокири
Та на втіху милих муз
Випускають кишки з пуз.
І прямисінько з калюж
В рай чухрають сотні душ,
Щоб дивитися із раю,
Як дурного Менелая
Ошукав красунь Парис,
Як Олена його лає
Та вигукує «на біс!»
От де кривда, от зажура,
От де ялівці біда!
Недаремно ж бо під мури
Кров дзюркоче, як вода!

X

Троя впала, Троя сіла,
Троя стоячи згоріла.
Менелай поміж кісток,
Між обсмалених жінок
Відшукав свою любов
Та й до Греції пішов.

XI

У завітчаній Елладі
Всі були Олені раді,
Прославляли знову й знову
Її цноту вірні вдови,
Танцювали гордовито
Матері синів убитих,
З щастя сироти й батьки
Всі пішли у жебраки,
Менелай великодушно
Брати з них звелів подушне,
Щоб Оленчині кнурі
Не страждали при дворі,
Щоб від голоду не хляли
І Олену вдовольняли,
Бо від кволого супруга
Накивати може вдруге.

XII

От на цьому і кінець,
От на цьому й крапка.
Є в сусіда гаманець,
А у мене шапка.
А я в шапку зірку впіймаю
Та на квартиру білої промінюю,
Та гукну Гомера до хати,
Та почну з ним пити-гуляти.
А як він уп'ється,
То нехай сміється,
Що залізо
В душу лізе,
А душа не гнеться.

01-03.09.1963

КАЗКИ

ЦАР ПЛАКСІЙ ТА ЛОСКОТОН

ЦАРЕВЕ СІМЕЙСТВО

Там, де гори і долини,
Де гуляє вітровій, –
Там цвіте краса-країна
З дивним ім'ям Сльозолий.
І колись в країні тій
Був на троні цар Плаксій.
Голова його – мов бочка,
Очі – ніби кавуни.
В Плаксія було три дочки
І плаксивих три сини.
Старша звалася Нудота.
Середульшая – Вай-Вай,
Третя донечка – Плакота,
Всі сльозливі через край.
А цареві три сини
Так і звались – Плаксуни.
Отака була сім'я
У царя, у Плаксія.
Цілі дні вони сиділи,
Голосили та сопіли,
Та стогнали, та ревли,
Сльози відрами лили.
Цар Плаксій велів сердито:
«Хай із ними день при дні
Плачуть всі в країні діти,
Бо сміятись і радіти
У моєму царстві – ні!
Хто всміхнеться – в часі тім
Я того негайно з'їм!»
Ще була у Плаксія
Грізна гвардія своя:
В ній служили молодці
Забіяки-сльозівці.
Хто сміявсь – вони хапали
І нагайками шмагали,
Так що в царстві тому скрізь

Вистачало плачу й сліз.
Цар любив, як плачуть діти,
Бо любив їх сльози пити.
Отакий був цар Плаксій
У країні Сльозолий.

ДЯДЬКО ЛОСКОТОН

Але в тому диво-царстві,
Зневажаючи закон,
Жив у мандрах і митарстві
Добрий дядько Лоскотон.
Він приходив кожний вечір –
Хай чи дощ іде, чи сніг –
До голодної малечі
І усім приносив сміх.
Мав він вдачу теплу й щиру,
Ще й лукавинку в очах.
І була накидка сіра
В Лоскотона на плечах.
Лоскотливі мав він вуса
І м'якенькі, наче пух.
І м'яке волосся русе
Розсипалося до вух.
Він як прийде, залоскоче,
То сміється, хто й не хоче.
Тільки де він появлявся,
Зразу плач там припинявся
І приходив до усіх
Голосний та щирий сміх.
Не любили Лоскотона
Цар Плаксій і Плаксуни,
Видавали заборони
Проти лоскоту вони.
І за дядьком Лоскотоном
Із нагайками в руках
Охоронці злих законів
Полювали по хатах.
Але дядько Лоскотон
Не боявся цих заслон:

Він ходив по всій країні
І носив з собою сміх
В розмальованій торбині,
В пальцях лагідних своїх.

АРЕШТ ЛОСКОТОНА

Розізливсь тоді Плаксій –
Цар країни Сльозолий.
Гнівno він гукнув із трону:
«Гей, ледачі сльозівці!
Хто впіймає Лоскотона,
Буде муж моїй дочці!
Хто його посадить в льох –
Вибирай одну із трьох!
Бо уже цей Лоскотон
Скоро нам розвалить трон:
Що тоді ми будем пити,
Як не будуть плакати діти?»
І завзяті сльозівці
Понеслись у всі кінці,
Щоб скарати по закону
Баламута Лоскотона.
Довго скрізь його шукали,
У всі шпари заглядали,
Перерили всі двори,
Обходили всі бори,
Час потратили дарма:
Лоскотона скрізь нема,
Бо його завжди і всюди
Од ловців ховали люди.
Опівночі Лоскотон,
Коли всіх колише сон,
Йшов собі в бідняцькі хати
Їхніх діток розважати.

Був тоді у Плаксія
Лютий посіпака,
Віроломний, як змія,
Капітан Макака.

Так хотілося йому
Царським зятем стати,
Що ні разу в ту зиму
Не лягав і спати.
Все ходив, усе він слухав
І нарешті все рознюхав.

На світанку Лоскотон,
Насмішивши діток,
У міцний поринув сон
Між кленових віток.

А лукавий капітан
Підікрався змієм
Й Лоскотонові аркан
Зашморгнув на шиї.
Руки вивернув назад,
Міцно сплутав ноги
І мерщій у Плаксоград
Рушив у дорогу...

ВЕСІЛЛЯ В ПАЛАЦІ

Лоскотона посадили
За вузенькі ґрати,
А в палаці порішили:
– Час весілля ґрати...

Гей, зійшлися царенята
І придворна свита
Наречених шанувати,
Сльози діток пити.

До вінця веде жених
Висохлу Нудоту,
Та дивитися на них
Зовсім неохота.

Хоч Макака був бридкий,
А вона ще гірша,

Їм поет один гладкий
Присвятив ще й вірша.

Стільки там було хвальби,
Так скрасив їх вроду –
Навіть жаби від ганьби
Булькнули у воду!

Але цар ходив, пишався,
Він із зятем цілувався,
Похвалявся: «Ну, тепер
Лоскотон, вважай, умер!
Недоступним став для всіх
Голосний та щирий сміх.
Тож від радості стрибайте!
Тож від радості ридайте!
Ми тепер встановим скрізь
Віковічне царство сліз!»

Так розхвастався Плаксій –
Цар країни Сльозолий.

ЗВІЛЬНЕННЯ ЛОСКОТОНА

Та поки гуло весілля,
То п'яниці вартові
Напились якогось зілля
Та послули у траві.

А вночі йшли до в'язниці
Батраки й робітники,
Щоб звільнити із темниці
Лоскотона на віки.
Рознесли всі перепони,
Гнули ґрати, мов пруті:
– Гей, веселий Лоскотоне,
Це прийшли твої брати!
Йди до нас, веселий брате,
В нашу здружену сім'ю!

Підем разом догравати
Ми весілля Плаксію...

ПРОДОВЖЕННЯ ВЕСІЛЛЯ

У палаці кожен скаче
Та від щастя гірко плаче,
Ллються сльози, як ріка, –
Бачте, радість в них така!
Раптом цар упав на трон:
– Ой, рятуйте – Лоскотон! –
Всі відразу «ох!» та «ах!»,
Жах у кожного в очах.
А веселий Лоскотон
До царя стрибнув на трон
І сказав йому якраз:
– Насмієшся ти хоч раз!.. –
Став царя він лоскотати,
І Плаксій став реготати.
Так сміявсь – аж заливався,
Аж від реготу качався,
Кулаками очі тер –
Потім лопнув і помер.

Ох була ж тоді потіха –
Цар Плаксій помер од сміху!
З ним придворні одубіли,
Бо сміятися не вміли.
А цареві три сини,
Три завзяті Плаксуни,
Так сміялись-реготали,
Що штани з них поспадали –
Тож всі троє без штанів
До чужих втекли країв.
Три царівни теж навтьоки
У чотири бігли боки.
Кровопивці-сльозівці
Стали п'явками в ріці,
А Макака-забіяка
З'їв себе із переляку.

Так веселий Лоскотон
Розвалив поганський трон.
Сам же він живе й понині,
Дітям носить щирий сміх
В розмальованій торбині,
В пальцях лагідних своїх.
Схочеш сам піти в цей край,
То маршрут запам'ятай:
Треба йти спочатку прямо,
Потім вправо завернуть,
А тоді поміж дубами
Поведе наліво путь.
Після цього вже помалу
Чимчикуй куди попало:
Як од втоми не впадеш –
В цю країну попадеш.

24.XII./19/61

ПОДОРОЖ У КРАЇНУ НАВПАКИ

Лесик, Толя й два Володі
Сумували на колоді.
Лесик скаржився: «Хлоп'ята,
Страх як тяжко жить мені –
Слухай маму, слухай тата,
Умивайся день при дні.
Ох і тяжко жить мені!»
Толя теж сидить бідує,
Вилива жалі свої:
«Дуже Тоня вередує,
розважай весь час її...»
А Володя скиглить: «Тато
Змусив квіти поливати...»
І зітхає вся четвірка:
«Як нам тяжко!
Як нам гірко!»
Раптом трісь – і перед ними
Бородань малий з'явивсь,
Хитруватими очима
На четвірку він дививсь.
І сказав до них суворо
Цей химерний чоловік:
«Я почув про ваше горе
Й через доли, через гори
Свою бороду волік –
Поспішав мерщій сюди
Виручати вас з біди.
Недалеко звідсіля
Є чудна одна земля –
Там ні дня нема, ні ночі,
Кожен робить там, що схоче...»
Тут всі четверо до нього:
«Поможіть нам, допоможіть!
Як пройти в оту країну,
Розкажіть нам, розкажіть!» –
«Поможу я вам охоче, –
Каже власник борода, –

Ви на мить заплющіть очі –
Я відправлю всіх туди».
Тільки так усі зробили,
Всіх як вітром підхопило,
Закрутило, завертіло,
Заревло і загуло
Й над степами,
Над лісами
Аж над небом понесло!
Як розплющили всі очі,
Закричали:
«Тру-лю-лю!
Я роблю тепер, що схочу
Що захочу, те й роблю!
Ми потрапили-таки
У країну НАВПАКИ!»
Ну а цей чудесний край
Для малечі просто рай:
Там в річках тече чорнило,
Там ніхто не чув про мило!
Всі замурзані по вуха,
Галасують всі щодуху,
Оком чують, вухом бачать,
Догори ногами скачуть.
Сажотруси хати білять,
Землеміри небо ділять,
Косарі дерева косять,
Язиками дрова носять.
Об лоби сокири точать,
Словом, роблять, що захочуть.
Взявши торби, малюки
Ходять в небо по зірки.
Наберуть їх повні жмені,
Ще й напхають у кишені
І додолу з неба – скік! –
Хто на скирту, хто на тік.
Лесик, Толя, два Володі,
Як малі телята в шкоді,
Цілий день брикали, гралисьь,
Реготали і качались,
То з якимись хлопчачками

Воювали галушками,
То в густих чагарниках
Танцювали на руках.
І кричали:
«Тру-лю-лю!
Що захочу, те й роблю!»
Потім, стомлені й щасливі,
Спали, висячи на сливі.
Одіспавшись, ласуни
Рвали з дуба кавуни
І з кущів серед левад
Смакували шоколад.
Якось їх біля млина
Стріла гвардія чудна –
Ці вояки в штанях синіх
Верхи їхали на свинях.
«Хто такі? – спитав похмуро
Найстрашніший мацапура. –
Це перевертні, не діти!
Гей, хапайте їх, в'яжіте!»
І вояки той наказ
Так і виконали враз
Та й погнали неборак
До палацу Невмивак.
Ждав їх в будці для собаки
Цар Великий Невмивака –
Він найстаршим тут вважався,
Бо сто років не вмивався.
Як побачив цар малих,
Закричав, завив на них:
«Що це в біса за прояви?
В них праворуч руки праві?!
Чом вони очима бачать?
Що це, слуги мої, значить?
Треба їх обмити чорнилом,
Бо від них одгонить милом.
Потім всім їм для науки
Треба викрутити руки,
Ще й відтягти треба вуха
Та навчить очима слухать.
Лиш тоді ці диваки

Зможуть жити в НАВПАКИ.
А тепер цих недотеп
Замуруйте в темний склеп!»
Так, зіпершись на ломаку,
Гаркнув грізний Невмивака,
І дітей всіх чотирьох
Слуги кинули у льох.
У льоху в холодній тиші
Шаруділи сонні миші,
Од стіни та до стіни
Сновигали таргани,
І, забившись в кутки,
Пряли пряжу павуки.
Пронизав усіх хлоп'ят
Страх нечуваний до п'ят.
Тож всі четверо щосили
У тюрмі заголосили,
І від тих солоних сліз
Льох увесь по швах поліз:
Спершу стіни тануть стали,
Потім двері з цукру впали.
І щаслива дітвора
З криком радісним «ура!»
Задала стрімкого дьору
Од царя страшного з двору.
А вояки в штанях синіх
Мчали назирці на свинях,
І кричали, й докоряли,
Й помідорами стріляли.
Ось-ось-ось були б спіймали,
Але свині раптом стали
Й повернули до лози
Смакувати гарбузи.
Як вояки не галділи,
Свині й слухать не хотіли –
Тільки рохкали й хрумтіли,
Гарбузи все їли, їли.
А наївшись, як одна,
Всі чкурнули до багна.
Тож вояки всі чимдуж
Мчали слідом до калюж

Та благали:
«Любі паці,
Вже пора вставать до праці!»
Свині добре все те чули,
Та й бровою не моргнули
І пролежали в багні
Дві секунди ще й два дні.
А тим часом наші діти
Мчали, мов несамовиті,
Через поле й сінокіс
Та й потрапили у ліс.
Тут, у лісі на поляні,
Квіти бавились рум'яні –
Грали в гилки, в коперка,
Танцювали гопака.
Як побачили малих,
Прудко кинулись до них,
Застрибали, заскакали,
У листочки заплескали:
«Йдіть до нас!
До нас у коло –
Потанцюем, як ніколи!»
Квіти діток гратись кличуть,
А вони стоять, кигичуть:
«Там вояки в штанях синіх
Доганяють нас на свинях.
Хочуть ці лукаві круки
Повикручувать нам руки.
Ой! Ой! Ой! Де наші мами,
Що без них тут буде з нами?»
Квіти з жаху стали сині:
«Нас також потопчуть свині!...»
Тут до них підскаочив дід –
Кущовик Червоний Глід:
«Не сумуйте, не кричіте,
Я поляну оточу.
І свиней топтати квіти
Відучу!»
Глід, Шипшина й Терен дикий
Вмить без галасу і крику
Всю поляну оточили,

Нашорошили голки
Й заганяли їх щосили
Свиням в ноги і боки.
І вояки шматували
Пишний одяг і тіла –
Впало ранених чимало,
Кров з них ріками текла.
Вже вояки, як не брались,
Тільки геть пообдирались –
В колючках, усі в крові
Повтікали ледь живі.
Розізлився Невмивака,
Що зірвалася атака,
І звелів поставить, клятий,
Круг поляни вартових,
Щоб зухвальців упіймати –
Хай чи мертвих, чи живих!
Він сказав:
«Дітей схопіть
І в чорнилі утопіть!»
І вояки в штанях синіх
Сновигали скрізь на свинях,
Доглядали, щоб малечі
Не було шляхів до втечі.
Ну, а діти, бідні діти,
Стали худнути, марніти,
Стала їх бороти втома,
Закортіло всім додому.
І зітхала вся четвірка:
«Як нам тяжко!
Як нам гірко!»
Раптом трісь – і перед ними
Бородань малий з'явивсь.
Хитруватими очима
На четвірку він дививсь.
«Хто із вас додому хоче, –
Каже власник бороди, –
Хай лишень заплющить очі, –
Віднесу його туди...»
Тільки всі отак зробили,
Всіх як вітром підхопило,

Закрутило, завертіло,
Заревло і загуло
Й над степами,
Над ярами
Попід небом понесло!
Як розплющили всі очі,
Гульк – уже в своїм дворі!
Їх стрічають, обнімають
І бабусі, й матері.
І кричать мандрівники:
Нас тепер ніяким дивом –
Навіть бубликом красивим! –
Не заманите віки
У країну НАВПАКИ!

[1962]

КАЗКА ПРО ДУРИЛА

Ото ж воно й почалося з того,
що одружився дурний Петро –
тільки до хати привів небогу,
зразу ж топитись пішов у Дніпро.
Стрибнув у воду – в воді не тоне,
почухав тім'я дурний, а тоді
почав серед річки –
хай Бог боронить! –
ходить на руках по воді.
Походить трохи та ляже полежить,
на хвилю закине ноги брудні –
і хоч би тобі що!
Схопив, правда, нежить
та рибалок до смерті злякав у човні.
Йому все байдуже –
ходить та чхає,
та грайливо моргає до риб,
а небога із кручі рукою махає:
– Вернись, чоловіче,
бо з'їм твій хліб! –
Почув те Петро та бігом додому,
що запопав, то усе перегриз,
добре, що жінка спалила солому
та в глечиках поховала солому і хмиз.
Наївся Петро:
– Ну, стели постелю,
Горличко ніжна моя,
та сама лишень лізь під стелю,
а на долівці приляжу я. –
Отак і жили без нужди і горя,
сусіди шепталися, як один:
– Від чого товстіє Петрова Федора? –
аж гульк – у Федорі син.
І такий собі хлопець, що далі нікуди,
і такий тобі хлопець, що – ну.
На другий рік вже навчився бігати,
А на шостий – виматюкав старшину.
Прийшли тоді до Петра пузаті

та кажуть:
– Ти знаєш чи ні,
що виродок твій губатий
сказав, ніби ми дурні! –
Розізлився Петро:
– Отак тобі й на!
Та я ж його витурю з дому,
щоб не балакав, малий сатана,
того, що усім відомо... –
Узяв і прогнав.
А що дурному?
Тільки приказував, як проганяв:
– Іди, лобуряко, з дому –
ти з мене останню сорочку зняв!
Іди собі, зла личино!
Може, десь виб'єшся у пани,
то гляди не поскупися, сину,
матері справить картату хустину,
а мені – кисет і штани...
Ну йди вже, клята рахубо,
бо дома з голоду вріжеш дуба... –
І пішло хлоп'я із убогої хати
кращої долі собі шукати.
Де воно не ходило, де воно не було!
Спало, де впало, їло, що мало,
та, мов трава, росло.
Та хлопця й вигнало – слава Богу:
не менш [од] сажень в ріст,
кулаки – мов горщата,
мов обаполи ноги –
і де те здоров'я бралось в нього,
коли ж все життя безконечний піст?
А люди про хлопця так говорили:
– Чому б не рости, коли він – Дурило! –
Отож, як Дурило уже зміцнів
і огидло хлопцеві байдикувати,
раптом ні сіло ні впало він захотів
навідатися до рідної хати.
Спакував у кишеню речі,
Доброго костура в руки взяв –
і, як говорять, ноги на плечі

та й пішов, куди знав.
Іде та й людей питає:
– А де тут дорога до Рідного краю? –
А люди говорять:
– Кругла Земля,
так що прямої дороги немає:
сонце сходить онно звідтіля,
а тамечки он сідає.
Спитай у нього. Воно
біга довкола Землі давно,
то, певно, тобі щось розумне порадє. –
Махнув рукою Дурило
та й пішов навпростець,
добре, що сонце у спину гріло,
а в груди віяв вітерець.
Іде та й іде. Аж у ногах занило,
присісти хотів, та ба –
з-за кущів до Дурила
вибігла враз галаслива юрба.
– Ти куди йдеш?
– Додому.
– А де ж домівка?
– У Ріднім краю.
– А край де?
– Їй-Богу, не знаю,
Я, люди, шукаю вітчизну свою.
А навіщо шукати?
Лишайся, хлопче, у нас –
у нас не життя, а свято,
щасливим зробишся враз. –
І вмить та юрба оточила Дурила
і дружно до нього отак говорила:

РЕЧИТАТИВ СТАРШИН РАЮ

Порода наша мудра від природи,
ми знаєм все, бо осягнули все.
І глипає на нас зворушено і гордо
щасливий предок – щирий шимпанзе.
Йому гойдатись на гіллі рипучім

і на тропічних тішитись вітрах,
а ми підем і цілий світ научим,
як у чорнильних плавати морях.
У нас до того мудрі всі та вчені,
що лімітуємо чорнило і папір.
Вулкани діють дужі і скажені
в хребтах високих паперових гір.
Ми знаєм все! Для нас усе відоме!
Що буде завтра? Запитайте нас.
Як живить вогнище руда суха солома,
так нас годує мудрість повсякчас.
Ми пронесем, ми підведем і підем,
ми дійдемо, ми сягнемо висот!
Ми стільки істин вам за мить націдим,
що подив назавжди заціпить рот.
Чого ж тиняєтесь по світу, ніби п'яні,
чого шукаєте, коли ми все знайшли,
коли ведуть дороги осіянні
під наше сонце з вашої імли?
У нас давно ніхто й не чув про горе
та інші нісенітниці й бридню.
Одна турбота чола наші оре:
а що, як в мудрі паперові гори
раптово влучить іскорка вогню?
Чи вистачить чорнила, щоб залить?
А більше нам нічого не болить...

Дурило, звичайно, розвішує вуха,
Дурило аж рота роззявив та слуха,
Дурило гукає:
– Зрікаюся Рідного краю!
Візьміть мене, друзі, до вашого раю! –
І друзі Дурила під руки беруть,
і друзі Дурила до себе ведуть.
А хлопцеві думка сидить в голові:
– Чого, люди добрі, в вас ноги в крові?
– Та це, – йому кажуть, –
така у нас звичка:
до щастя дорога веде через річку –
та річка із крові та трішки зі сліз,

але ти не бійся.
Не втопишся. Лізь.
Вона неглибока –
либонь, до колін...
– А кров там чия? – не гамується він.
– Чия? А відомо, чия – тих людей,
що підло не визнали наших ідей...
Ми їх, значить, трішечки, зовсім помалу
кого задавили, кого зарубали.
– А це хто висить? –
питається в них.
– Це дурень один із отих навісних,
що пруться на острів...
– На острів? За чим?
– Та, правду сказати, либонь ні за чим:
там щастя закуте в печерах німих –
не те, що для нас,
а оте, що для всіх...
– То нащо ж повісили?
– Так, для годиться:
якби не повісили, міг би втопиться...
І далі Дурило по Раю іде,
круг себе очима дурними пряде.
– А це що за ідол? –
питається знов.
– Це той, хто закон наймудріший знайшов:
навчив нас хапати,
навчив убивати,
навчив людям в вічі оману пускати,
навчив нас, як жити годиться на світі, –
читай заповіта його на граніті.

ЗАПОВІТ ЗАСНОВНИКА РАЮ

Що кому на роду написано,
то й конем не обскачеш того.
Одному доля дарує лисину,
другому – шляпу з широкими крисами,
а третього причастовує батогом.
А четвертому, п'ятому, шостому і дев'ятому

цілісінький довгий вік
стільки добра обіцятиме,
що врешті з четвертого, п'ятого,
шостого і дев'ятого
поробить стандартних калік.
А найкраще тому, кому доля багата
не захоче нічого дати –
ані честі, ні глузду, ні сорому –
нічогісінько.

Ось цьому
ми з нікчемства свого п'єдестал створимо,
та освятим в кадьїнім диму,
та сипнемо під ноги квітів,
та у лаври чоло вберем,
та, щоб весело жив на світі,
приведем панну Музу в гарем.
А самі заживем без гризоти,
бо відомо й дитині малій,
що у Музи тієї цноти
вже не більше, ніж у повій.
Стільки бідною торгували,
стільки вже продавалась сама,
що назвать її лярвою мало,
а сильнішого слова нема.
Ну, а нам що до того?
Ми люди тихі.
Нам би повне корито бурди,
теплу ковдру, затишну стріху
та цукерку вряди-годи.
Бо таке на роду написано:
від Адама до наших днів
будуть людям світити лисини
величаво мудрих вождів.

Думав, думав Дурило,
аж йому голова заболіла,
та ніяк собі не збагне:
куди і до чого той ідол гне?
Якщо йому правда – ріднесенька мати,
то нащо ж йому п'яти лизати?

А якщо йому люба лизня,
то тоді його ненька – брехня?
Так замислився,
що аж присів,
сім днів не пив і не їв,
а на восьмий устав і каже:
– Якесь дуже дивне те щастя ваше!
Не хочу такого, щоб я вмер!
Сходжу ще на острів до тих печер... –
Та й ну Дурило
від друзів нових тікати,
а ті йому в спину кілки метати.
Добре, що наш Дурило водою не брів –
він, як і батько,
ходить по воді умів –
отож він першим став у печері
і давай своїм костуром бити у двері.
За третім ударом упали двері,
і враз ніби сонце сяйнуло в печері.
І вийшло звідти дівча,
і всміхнулося мило:
– Спасибі тобі за поміч, Дурило!
Я долю тепер не мину і твою –
жду тебе, парубче, у батьківській хаті,
у твоєму Ріднім краю... –
Сказало і щезло.
Озирнувся Дурило –
дивиться:
гори вогнем охопило,
і кривава ріка змеженіла,
а там, за рікою,
на тихій Зеленій горі
біліє батькова хата,
а під нею засмучена мати
пасе сонячних зайчиків у дворі...

ЗМІСТ

«Прилинь до мене,
ідеальна душе!..». *Анатолій Ткаченко*..... 5

ПОЕЗІЇ

«Не лицемірити, не чванитись пихато...»	23
«Буду тебе ждати там, де вишня біла...»	24
З дитинства	25
«– Спиши! Спиши! – промчиться, ніби вихор...»	27
«Я так люблю твої суворі чари...»	28
У вагоні.....	29
Толóка	30
«Заграє смерть іржавою трубою...»	31
Пісня	32
Я	33
Поет.....	34
Брама	35
Безсонна ніч	36
«Земля кричить. Шинкують кров'ю війни...»	37
«Буде весна. Різотонними струнами...»	38
«Ти йшла з села дорогою гнилою...»	39
47-й рік	40
Можна.....	41
«Я йшов один. Алеї гомінливі...»	42
Чари ночі.....	44
Українська мелодія	45
«Я юності не знав. Нудотно і похмуро...»	46
Кривда	47
Пильному.....	49
Дід умер.....	50
Мій родовід	52
Муза і редиска	53
«І знову сам воюю проти себе...»	54

«Є в коханні і будні, і свята...»	55
Жорна	56
«Все було. Дорога закричала...»	58
«Дотліває холод мій у ватрі...»	59
«Стільки в тебе очей...»	60
«В букварях ти наряджена і заспідничена...»	62
«В грудях набубнявіла тривога...»	63
«Задивляюсь у твої зіниці...»	64
Баба Онися	66
Закохана	67
«Впало сонце в вечірню куряву...»	68
«Юність в інших завше загадкова»	69
«Ой майнули білі коні...»	70
Піч.....	71
Дума про щастя	73
«Древній, обікрадений народі!...»	75
Я...	76
«Я чекав тебе з хмари рожево-ніжної...»	77
Лебеді материнства	78
«Може, так і треба неодмінно...»	80
«Понеси мене на крилах, радосте моя...»	81
Український лев	82
Перехожий	83
«Ну скажи – хіба це фантастично...»	84
Самотність.....	85
«Найогидніші очі порожні...»	86
«О земле з переораним чолом...»	87
Одинока матір.....	88
Злодій.....	90
«Гей, нові Колумби й Магеллани...»	91
Завірюха	92
Крик ХХ віку	93
Некролог кукурудзяному качанові, що згнив на заготпункті	95
«Як не крути...»	96
Герострат.....	97
«Світ який – мереживо казкове!...»	98
«Люди часто живуть після смерті...»	99
Монархи	100
«Чорні від страждання мої ночі...»	101
«Скільки б не судилося страждати...»	102

«Ти знаєш, що ти – людина?..»	103
Помилка	104
Україні	105
«Там, у степу, схрестилися дороги...»	106
[На цвинтарі розстріляних ілюзій]	107
«Де зараз ви, кати мого народу?..»	108
«Розвели нас дороги похмурі...»	109
Покара	110
«Земле рідна! Мозок мій світліє...»	111
«Люди – прекрасні...»	112
«І буде все, що має бути...»	113
Не вір мені	114
Курдському братові	115
«Сниться мені невідома Італія...»	116
«Є тисячі доріг, мільйон вузьких стежинок...»	117
Прирученим патріотам	118
Балада про зайшого чоловіка	119
«Щоб полюбити, треба звикнути” ...»	121
«Нашої заслуги в тім не бачу...»	122
«Пробіснувались хуртовини й тучі...»	123
«В житті є світоч в кожній людині...»	124

БАЙКИ

Ю-виляємо	127
Суд	128

ЕПІТАФІЇ

Плазунові	131
Кляузникові	132
Заздрісникові	133
Епітафія на моїй могилі	134

ПОЕМИ

Кирпатий барометр	137
Хуліганська Іліада, або Посоромлення Гомера	144

КАЗКИ

Цар Плаксій та Лоскотон	149
Подорож у країну Навпаки	156
Казка про Дурила	163

Літературно-художнє видання

Серія «Сто поезій»
(заснована в 2009 році)

Симоненко
Василь Андрійович

МОЯ МОЛИТВА

Поезія

Упорядники
Євген Пшеничний та Анатолій Ткаченко

Редактор та автор вступної статті
Анатолій Ткаченко

Дизайн обкладинки
Наталі Валько

Комп'ютерна верстка
Тетяни Федак

Підписано до друку 18.07.2012 р. Формат 70x100/30.
Папір книжковий. Друк офсетний.
Умов. друк. арк. 7,52. Наклад 1000 пр.

Видавець і виготовлювач – «Коло»
вул. Бориславська, 8, м. Дрогобич, Україна 82100
тел./факс: (03244) 2 90 60
e-mail: koloopera@gmail.com
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 498 від 20.06.2001

Уночі з 13 на 14 грудня 1963 р., після трьох місяців перебування в лікарні обласного ліксанупру, Василь Симоненко помер.

За життя Василя Симоненка вийшла книга поезій «Тиша і грім» (1962) і поема «Цар Плаксій та Лоскотон» (1963).

Підготовлена автором книга віршів «Земне тяжіння» (1964) побачила світ вже після його смерті.

«Василь Симоненко — поет контрастів і моральних антитез. Неспокій, тривога, бентега, поривання до мети — ось той душевний стан, що приносить йому задоволення, ось його норма. Звідси образи вітру, вогню, грому, бурі, зливи, завірюхи, взагалі шаленого оновлюючого руху — як знаки краси. Типова метафорика романтичного світосприймання. І спокій, байдужість, рівновага, сірість, приземленість — як знаки некрасивого і морально неприйнятнього».

(Іван Дзюба)

